

OPINNÄYTETYÖ

Yhteisötaide nuorisotyön välineenä

Jenni Ahokas

Yhteisöpedagogi 210 op

2/2025

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhteisöpedagogi

Tekijät: Jenni Ahokas
Opinnäytetyön nimi: Yhteisötaide nuorisotyön välineenä
Sivumäärä: 64 ja 4 liitesivua
Työn ohjaaja(t): Sirpa Ali-Melkkilä
Työn tilaaja(t): Oriveden kaupunki /Nuorisopalvelut

Mitä on yhteisötaide? Onko yhteisötaide vain kulttuurista nuorisotyötä? Miksi nuorisotyössä tulisi käyttää yhteisötaidetta?

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia Oriveden kaupungin nuorisopalveluille taidelähtöisten menetelmien ja etenkin yhteisötaiteen hyötyjä ja haasteita, sekä tuoda termille syvyyttä. Tarkoituksena oli tuoda tilaajan verkostolle lisää tietoa, vaikuttaa asenteisiin ja madaltaa yhteistyön kynnyksiä arjen työssä. Ammattikunnan näkökulmasta oli tärkeää tutkia aihetta, sillä aikaisemmin yhteisötaidetta on tutkittu lähes ainoastaan taiteen näkökulmasta.

Opinnäytetyössä yhdistetään tietoperustaan paikantuvia käsitteitä laadulliseen tutkimukseen. Käsitteiden avaamisen kautta syntyi ymmärrystä moniulotteisen ilmiön merkityksistä. Kuntien vertaisanalyysi toi esiin kulttuurisen nuorisotyön tämänhetkisen paikan suunnittelussa. Laadullisina menetelminä käytettiin nuorisotyöntekijöille suunnattua kyselyä sekä tapausesittelyä paikallisesta yhteisötaideprojektista. Näistä saatua aineistoa vertailtiin teoriapohjaan sekä vertaisanalyysin kautta ilmenneeseen sijoittumiseen kunnallisen nuorisotyön kentällä.

Laadullisessa kyselyssä pyrittiin saamaan kentän ammattilaisten näkemyksiä taidelähtöisten menetelmien käyttämisestä ja siitä, miten he sanoittavat yhteisötaidetta. Kyselyn vastausten pohjalta määriteltiin asenteita ja näkemyksiä, sekä ajatuksia siitä, mihin nuorisotyön osa-alueen alle yhteisötaide ammattilaisten mielestä luokitellaan. Tapausesittelyn kautta tuotiin esimerkki yhteisötaiteesta nuorisotyön arjesta, sen tuomista tuloksista, vaikuttavuudesta, mahdollisuuksista ja haasteista. Näkökulmana tapauksen esittelyssä oli konstruktionistinen näkökulma.

Teorian ja saadun aineiston perusteella huomattiin taiteen ja nuorisotyön tavoitteiden ja arvojen nitoutuvan yhteen. Tuotokseksi luotiin tiivistetty infokuvio yhteisötaiteen hyödyistä ja haasteista.

Asiasanat: Taidelähtöiset menetelmät, Yhteisötaide, Nuorisotyö, Kulttuurinen nuorisotyö (Osallistava taide, Soveltava taide)

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Community education

Author: Jenni Ahokas
Title: Community art as a tool for youthwork
Number of Pages: 64 and 4 attachment pages
Supervisor(s): Sirpa Ali-Melkkilä
Commissioned by: Municipality of Orivesi / Youthservices

What is community art? Is community art just cultural youth work? Why should community art be tool for youth work?

The aim of this thesis was to explore the benefits and challenges of art-based methods, particularly community art and to give depth to these terms. Client for the thesis was municipality of Orivesi and their youth services. The purpose was to provide client's network more information, influence attitudes, and lower the barriers to cooperate in everyday work. From a professional perspective, it was important to study the topic, as community art has mainly been examined from an art perspective.

The thesis combines concepts grounded in the theory foundation with qualitative research. Through the elucidation of concepts, appeared an understanding of the meanings. Peer reviewing three municipalities highlighted the current place of planned cultural youth work. Qualitative methods included a survey for youth workers and a case presentation of a local community art project. Gained data were compared to the theoretical foundation and the placement found through peer analysis within the field of municipal youth work.

The qualitative survey aimed to get professionals' views on the use of art-based methods and how they articulate community art. Attitudes and perspectives were defined, based on the survey responses. Same as where in youthwork area the professionals would classify community art to be in. The case presentation gave an example of community art in the everyday life of youth work, its outcomes, impact, opportunities, and challenges. The perspective in the case presentation was a constructionist one.

Based on the theory and data obtained, it was seen that the goals and values of, both art and youth work are intertwined. As a result, a summarized infographic of the benefits and challenges of community art was created.

Keywords: Art-based methods, Community art, Youth work, Cultural youth work
(Participatory art, Applied arts)

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
2	LÄHTÖKOHDAT.....	8
	2.1 Tilaaja ja kehittämistarve	8
	2.2 Tutkimuskysymykset	8
	2.3 Menetelmät ja aineisto	9
3	NUORISOTYÖ JA KULTTUURI	11
	3.1 Nuorisotyön määritelmä.....	11
	3.2 Kulttuurinen nuorisotyö	11
	3.3 Luovuus ja taidelähtöiset menetelmät.....	14
	3.4 Kulttuurihyvinvointi ja nuoret.....	15
	3.5 Taidelähtöisten menetelmien haasteet	16
4	YHTEISÖTAIDE	21
	4.1 Yhteisötaiteen historiaa ja määritelmä.....	21
	4.2 Yhteisötaiteen ja nuorisotyön yhtenevät tavoitteet.....	22
	4.3 Yhteiset elementit: Onko yhteisötaide vain kulttuurista nuorisotyötä?	24
5	KYSELY AMMATTILAISILLE	27
	5.1 Kysymyslomake ja kysymykset	27
	5.2 Kyselytilanteen kuvaus ja vastaajakunta.....	28
	5.3 Kyselyn vastaukset	29
	5.4 Analyysi: Vastaajien näkemykset avattuna.....	33

6	CASE UNELMIEN ORIVESI.....	37
	6.1 Pohjatyö.....	37
	6.2 Työskentely kouluilla.....	38
	6.3 Unelmista elinvoimaan	41
	6.4 Analyysi	43
	6.5 Näkökulmat ja ratkaisut	46
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	49
	7.1 Synteesi	49
	7.2 Kehittämisehdotukset.....	54
8	POHDINTA	56
	8.1 Prosessin arviointi.....	56
	8.2 Tilaajan palaute.....	57
	8.3 Eettisyys ja luotettavuus.....	58
	8.4 Ammatillinen kehittyminen.....	58
	LÄHTEET	60
	LIITTEET	65

1 JOHDANTO

Osallistuessani 2023 Pirkanmaan nuorisotyön päivien panelistin jäseneksi, puheenvuorossani nostin esiin ajatuksen siitä, että me nuorisotyön ammattilaiset olemme oma lajimme. Lajillemme ominaista on sisäsyntyinen kyky sulavaan hitaan ja nopean systeemin välillä liikkumiseen, mutta myös uskomaton taito muokkautua yhteisön tarpeiden edessä. Vahvuutemme on löytää nuorten liikehinnästä virtauksia, joista valitsemme nuorten kannalta turvalliset, mutta taitoja kehittävät reitit opastettavaksi kohti elämän ulappaa. Lähtiessäni myöhemmin jatkamaan opintopolkuani Humanistiseen ammattikouluun, olin jo muodostanut kirkkaan tavoitteen itselleni siitä, että jatko-opintoni myötä pyrkisin osaltani auttamaan nuorisotyön monimuotoisuuden sanoittamista. Haluan tehdä myös näkyväksi kentän ammattilaisten valtavan potentiaalin, osaamisen ja luovuuden. Jo aloittaessani opinnot olin vakaasti päättänyt nostaa opinnäytetyössäni esiin kulttuurisen nuorisotyön mahdollisuudet ja esitellä kentälle vielä vähäisesti nuorisotyön näkökulmasta tutkitun menetelmän —yhteisötaiteen.

Yhteisötaidetta terminä on kuvattu enemmän taiteen tieteellisissä julkaisuissa, nuorisotyön näkökulman jäädessä vähäiseksi. Yhteisöllisen tekemisen ja luovien keinojen käyttäminen on kuitenkin nuorisotyössä läsnä vahvasti erilaisin tavoin. Esimerkiksi yksilötyössä sitä on tutkittu ja sen hyödyt raportoitu kattavasti. Nuorisotyön ja taidealojen arvomaailmat yhdistyvät yhteisötaiteessa monella tavalla. Molemmat arvostavat nuorten ja yhteisön jäsenten aktiivista osallistumista ja haluavat luoda mahdollisuuksia vaikuttaa omaan ympäristöönsä ja elämäänsä. Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ovat keskeisiä arvoja. Yhteisötaiteen projektit antavat kaikille osallistujille mahdollisuuden tulla kuulluiksi ja ilmaista itseään taiteen kautta, mutta myös mahdollisuuden peilata omaa näkemystään maailmasta toisten silmin. Nuorisotyössä ja taidealalla arvostetaan jatkuvaa oppimista ja kehittymistä tarjoamalla koululuokkien ulkopuolisia oppimismahdollisuuksia ja mahdollisuuksia kokea merkityksellisiä elämyksiä. Ne edistävät myös yhteisöllisyyttä ja vahvistavat ryhmän jäsenten välisiä siteitä. Yhteisötaide toimii siis loistavana yhdistäjänä nuorisotyön ja taidealojen arvomaailmoille, tarjoten alustan, jossa nuoret voivat kokea osallisuutta, itseilmaisua, yhteisöllisyyttä ja jatkuvaa oppimista.

Opinnäytetyössäni avaan kulttuurisen työn kattokäsitettä ja yhteisötaiteen terminologiaa nuorisotyön näkökulmasta, tarkastellen taidelähtöisyyttä tavoitteellisena työnä. Taide ja luovat menetelmät nuorisotyössä ovat muuttuvia ja monimuotoisia, jolloin sitä voi olla hankala nähdä suunnitelmallisena toimintana. Yhteisötaiteen ympärillä oleva terminologia ja synonyymien

paljous on lähes yhtä moninainen kuin itse taidekin. Tämä tuli selkeästi esille esimerkiksi suunnitellessani opinnäytetyöni avainsanoja. Yhteisötaide -termi on hyvin vähäisessä käytössä, mutta sen tilalta saattaa löytää hyvinkin laajoja käsitteitä, kuten osallistava taide tai soveltava taide. Poikkeuksellisesti päätinkin lisätä nämä kaksi käsitettä vielä avainsanoihin, jotta opinnäytetyöni löytyy helpommin Theseuksen hakusanoilla. Terminologian avaaminen ja yhdenmukaistaminen ei ole vain alalla työskentelevien kannalta tärkeää, vaan sitä tulee avata ulkopuolisille toimijoille, jotta työn jalkauttaminen muualle kuin omiin tiloihin helpottuu. Nuorisotyön omien tilojen sisällä voi vierailta vain marginaalinen määrä nuoria koko alueen nuorisomäärään nähden. On tärkeää miettiä missä, millä tavoin ja milloin nuoret tavoitettaisiin tehokkaasti ja keiden toimijoiden kentille yhteisötaide voisi tuoda lisää työkaluja nuorten kohtaamiseen sekä mukaan ottamiseen.

2 LÄHTÖKOHDAT

Tässä luvussa esitellään opinnäytetyön lähtökohdat niin tilaajan, kuin kehittämistarpeen osalta. Kirjaamalla lähtökohdat, muodostetaan hyvä perusta opinnäytetyön keskeisistä kysymyksistä ja menetelmistä.

2.1 Tilaaja ja kehittämistarve

Tilaajana opinnäytetyölleni on Oriveden kaupungin nuorisopalvelut, jonka nuoriso-ohjaajana olen toteuttanut yhteisötaidetta työparini kanssa alakouluilla vuodesta 2019. Oriveden kaupunki on Pirkanmaalla, Tampereen kupeessa oleva pieni, mutta elinvoimainen kaupunki. Orivedellä on hieman alle 9000 asukasta.

Nuorisopalveluilla työskentelee kaksi nuoriso-ohjaajaa, joille kuuluu alakoulujen yhteisöllinen koulunuorisotyö. Yhtenä työmenetelmänä käytetään vuosittain koululaisten kanssa tehtävää yhteisötaidetta. Yhteisötaideprojekteista ei ole aiemmin tehty kuvausta tai selvitystä tilaajalle. Vuosittaisten projektien aikana haasteena on ollut yhteisötaide -termin tuntemattomuus verkostolle sekä tietämättömyys siitä, mitä menetelmä pitää sisällään. Menetelmän käyttämiseen ei ole ollut vahvoja teoriapohjia tai tutkimuksia, joihin viitata keskusteluissa tai kokouksissa. Tästä syystä kehittämistehtävä kohdentui juuri yhteisötaiteen käytettävyyteen nuorisotyön kentällä.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli vaikuttaa positiivisesti ympäröiviin asenteisiin tuomalla tietoa menetelmän periaatteista, tavoitteista, hyödyistä ja haasteista. Jotta asenteisiin voidaan vaikuttaa, tulee ne ensin tunnistaa ja sanoittaa. Tavoitteena oli luoda helppo visuaalinen tietopaketti jaettavaksi verkostolle, mutta myös käytettäväksi tulevaisuudessa suunnittelutyökaluna.

Tapausesittelyn dokumentoinnilla on erityistä arvoa tilaajan näkökulmasta, sillä kehittämistyön tavoitteena oli avata toimintaa omille verkostoille kuten kouluille, joissa yhteisötaidetta tehdään. Tärkeää oli konkreettisen esimerkin kautta kuvata tarkasti tilaajan projektia, jotta yhteisötaideprosessin vaiheisiin ja pedagogiseen arvomaailmaan pääsee helposti kiinni.

2.2 Tutkimuskysymykset

Mitä on yhteisötaide?

Tämän tutkimuskysymyksen kautta avataan terminologiaa ja menetelmän taustoja. Tarkoituksena oli myös avata arvomaailmaa ja periaatteita.

Onko yhteisötaide vain kulttuurista nuorisotyötä?

Tutkimuskysymyksen kautta avattiin väylä pedagogisille näkemyksille. Asenteiden tutkiminen niin rakenteissa, ammattilaisissa, asiakaskunnissa avautui tämän kysymyksen kautta.

Miksi nuorisotyössä tulisi käyttää yhteisötaidetta?

Tällä tutkimuskysymyksellä etsittiin yhteisötaiteen käyttöarvoa, sen hyötyjä ja haasteita.

2.3 Menetelmät ja aineisto

Kehittämistyössä käytetään erilaisia kvalitatiivisia, eli laadullisia tutkimusmenetelmiä. Kehittämistyön tarpeen näkökulmasta oli johdonmukaista käyttää menetelmää, jossa pyritään luomaan ymmärrys tutkimuskohteen laadusta, ominaisuuksista ja merkityksistä kokemusten ja teorioiden kautta. (Juhila, 2021.)

Tukiaineistona käytettiin tietoperustan yhteydessä vertaisanalyysiä. Vertailuanalyysissä tarkastellaan esim. laatua tai toimintatapoja eri toimijoiden välillä. Analyysi auttaa asettamaan tavoitteita, saamaan tietoa toimijoiden välisistä erilaisuuksista, samankaltaisuuksista ja toiminnan suunnitelmista. Se auttaa tarvittaessa myös määrittämään muutostarvetta ja parantamaan laatua. (Myllykorpi, 2024) Tässä opinnäytetyössä tarkasteltiin kolmen kaupungin nuorisotyön perussuunnitelmien kulttuurisen nuorisotyön toteutuksia ja niiden sanoittamista, sekä suunnitelmallisuutta.

Pääaineiston menetelmäksi valittiin laadullinen puolistrukturoitu kysely. Kysely sopi hyvin aineiston hankintaan, kun haluttiin saada laaja aineisto nopeasti, samalla kartoittaen asenteita, käytänteitä ja termistöä. Vastauksien vertailun tekemiseen saatiin myös helposti materiaalia erilaisten vastausmallien kautta. Oletuksena pidetään, että vastaajat ovat rehellisiä ja että vastaukset saadaan koottua täsmällisesti ja luotettavasti analyysiin. (Anttila, 2014.) Kyselyn avulla kartoitettiin ammattilaisten asenteita ja näkemyksiä taidelähtöisistä menetelmistä sekä yhteisötaiteesta. Tarkoituksena oli myös arvioida vaikuttavuutta työntekijöiden näkökulmasta.

Toisena kehittämistehtävän pääaineistona käytetään tapausesittelyä konstruktionistisesta näkökulmasta. Tämä tarkoittaa sitä, että huomio esittelyssä on erityisesti kulttuurisissa merkityksen-

annoissa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja toiminnassa, joissa todellisuutta rakennetaan (Jokinen, 2021). Tapausesittelyssä tuotiin kirjattua konkretiaa ja tietoa kentällä tehtävästä yhteisötaiteesta ja sen prosesseista läpi koko prosessin. Opinnäytetyön osana se tuo hyötyä, ei vain tilaajalle, vaan myös koko nuorisotyön ammattialalle.

3 NUORISOTYÖ JA KULTTUURI

Tässä luvussa avataan nuorisotyön ja taidelähtöisten menetelmien termejä, sekä niiden mahdollisuuksia, vaikutuksia ja haasteita. Opinnäytetyössä keskitytään enemmän yhteisötaiteeseen, mutta on tärkeää ensin avata myös kulttuurista nuorisotyötä ja taidelähtöisten menetelmien käyttöä nuorisotyön välineenä. Näin ymmärretään niiden voima, ei vain yksilötyössä, mutta myös yhteisön kehittämisen tukena ja rakentajana.

3.1 Nuorisotyön määritelmä

Opinnäytetyössä nuorisotyö termiä käytetään kaikesta nuorten kanssa tehtävästä tavoitteellisesta toiminnasta, on sitten kyseessä kunnan, nuorisokeskusten, etsivän nuorisotyön, seurakunnan tai järjestöjen toteuttamaa nuoriin ja heidän elinoloihinsa vaikuttavia toimia.

Nuorisotyön toiminnassa olevat ikäryhmät voivat vaihdella toiminnan mukaan aina 29-ikävuoteen saakka. Nuorisolain mukaan nuorisotyön tarkoituksena on niin valtakunnallisesti, kuin paikallisesti edistää nuorten vaikuttamismahdollisuuksia ja osallisuutta. Niiden lisäksi tavoitteena on myös lisätä edellytyksiä toimia aktiivisena kansalaisena. Nuorisotyö kulkee nuorten rinnalla kasvun polulla, tukien itsenäistymistä ja yhteisöllisyyttä, tarjoten monimuotoista harrastamismahdollisuutta kaikille, lähtökohdista huolimatta. (Nuorisolaki, 2016, 2–3§.) Työtä voidaan kuvata sosiaalisena yhteistoimintana, jossa työskennellään yksilöiden ja heidän verkostojensa kanssa ja osittain jopa heidän itse asettamillaan ehdoilla. Työ perustuu yhteisölliseen kasvatukseen, nonformaalisen ja informaalisin oppimisen prosesseihin sekä vapaaehtoisuuteen. (Kauppinen & Kiilakoski, 2021.)

Nuorisotyön välineenä käytetään hyvin laajakirjoisia menetelmiä, digitaalisesta kulttuuriseen ja toiminnallisista luoviin menetelmiin. Erilaisten luovien menetelmien tiedetään olevan kehittyvän nuoren mielenterveyden ja hyvinvoinnin positiivisia vahvistajia. Muuttuvassa maailmassa, myös erilaiset vaihtoehtoiset menetelmät ovat viime aikoina olleet tutkimuksen kohteina. (Pitkänen, 2021, s.14.)

3.2 Kulttuurinen nuorisotyö

Yksiselitteistä määritelmää kulttuurisesta nuorisotyöstä on vaikea tehdä. Sen jäsentäminen nuorisotyön kokonaisuudessa on haastavaa, koska se jakautuu luontevasti muiden nuorisotyön osa-

alueiden joukkoon. Kulttuurisen nuorisotyön elementtejä on nähtävissä muun muassa alueellisessa-, kansainvälisessä-, kohdennetussa- ja erityisnuorisotyössä. (Ruotsalainen, 2016, s.9.) Suomen nuorisoseurat ry on määritellyt termin Nuorikulttuuri -toiminnassaan seuraavalla tavalla:

”Kulttuurinen nuorisotyö on toimintaa, jossa taiteen ja kulttuurin voimin tuetaan nuorten kasvua, itsenäistymistä ja osallisuutta yhteiskunnassa”.

Kulttuurinen nuorisotyö ei heidän mukaansa ole pelkästään paikkaan tai toimijaan sidottu, vaan se on sisällytetty moneen nuorten kanssa tehtävään toimintaan. (Nuorikulttuuri, 2024.)

Kulttuurinen nuorisotyö on osa perusnuorisotyötä, jossa lähtökohtana ovat nuoren omat tunteet ja ajatusmaailma. Työmuodon tarkoituksena on, että nuori löytää keinoja, tilaisuuksia ja työkaluja ilmaista sisäistä maailmaansa. (Ruotsalainen, 2016, s.26–27.) Nuorisotila itsessään voi jo olla kulttuurinen kokemus. Tilassa aikuiset ja nuoret kohtaavat, mutta siellä myös suhteet omaan ympäristöön ovat muodostamassa nuorten kulttuurista ja paikallista identiteettiä. Tässä tapauksessa ei kuitenkaan ole kyse vain siitä, että ympäristö muokkaa nuorten identiteettiä, vaan nuoret itse voivat muokata omaa ympäristöään itsensä näköiseksi. (Ruokola & Rusanen & Välimäki, 2009, s.6.) Nuorisohjaajan rooli kulttuurisen työn näkökulmasta on tukea nuorta, innostaa, motivoida, fasilitoida, iloita onnistumisista ja sallia epäonnistumisista. Työn luonteeseen kuuluu astua lähemmäs nuorten näköistä maailmaa, samalla toimien katalyyttinä ideoiden ja toiminnan välissä, sallien luovaa hulluutta ja ruokkien mielikuvitusta. Yksi tärkeimmistä kulttuurisen nuorisotyön tehtävistä on sallia epäonnistuminen tässä täydellisyyttä ihannoivassa yhteiskunnassa, jossa jokainen tekee kaikkensa, ettei vain mokaisi. (Ruotsalainen, 2016, s.26–27.)

Kun nuoret tunnustetaan omaksi kulttuuriryhmäkseen, aikuinen joutuu samalla myöntämään, ettei nuoren ja aikuisten kokemus maailmasta ole samanlainen. Väistämättä aikuinen jää osittain nuorten keskeisen kulttuurin salaisimpien ilmiöiden ulkopuolelle. (Pääjoki, 2007, s.289.) Nuoret pyrkivät väistämään monin tavoin aikuisten suoraa kulttuurievoluution ja luomaan vastakulttuurisia elementtejä. He myös etsivät yhteistä kulttuurista tilaa muun muassa mediasta ja virtuaalimaailmoista. (Bardy & Haapalainen & Isotalo & Korhonen, 2007, s.278.) Onkin tärkeää, että lähellä on nuorisotyöntekijöitä, jotka tarvittaessa ohjaavat, vastaavat kysymyksiin, kyseenalaistavat ja opettavat mediakriittisyyttä, hyväksyen silti nuorten oman kulttuurisuuden.

Tutkittaessa kuntien nuorisotyön perussuunnitelmia, voidaan nähdä, miten kentällä tavoitteellisessa nuorisotyössä sanoitetaan kulttuurisuus. Otetaan kolme sattumanvaraista kaupunkia:

Hämeenlinna, Akaa ja Oulu. NUPS:it eli nuorisotyön perussuunnitelmat ovat keskenään verrattaessa erilaisia, sillä niistä näkyy jokaisen kaupungin persoonallisuus. Hämeenlinnan NUPS:issa kulttuurista nuorisotyötä ei ole sanoitettu erikseen, mutta sen sijaan suunnitelmaan on useaan eri kohtaan kirjattu taidelähtöisiä menetelmiä (Hämeenlinnan nuorisopalvelut 2024.). Tästä näkee käytännössä, miten kulttuurinen työ uppoaa luontevasti muiden osa-alueiden ja menetelmien joukkoon. Helpon adaptaation myötä kulttuurinen työ jää helposti sanoittamatta. Akaan sekä Oulun nuorisopalveluiden NUPS:ssa kulttuurinen nuorisotyö löytyy alaotsikkotasolla (Akaan nuorisopalvelut 2021 & Oulun kaupungin nuorisopalvelut 2024.). Molempien kulttuuriseen nuorisotyöhön on tavoitteeksi asetettu omaehtoinen kulttuuritoiminta. Akaan kaupungin suunnitelmassa mainitaan monialainen yhteistyö ja sisältöä kuvataan taide- ja kulttuurikasvatukselliseksi. Oulun kaupungilla pääpaino on kulttuuritapahtumien järjestämisessä ja mahdollistamisessa. Kuten aiemmin kulttuurisen nuorisotyön ensimmäisessä kappaleessa mainittiin, kulttuurisen nuorisotyön työn muoto ei ole pelkästään paikkaan tai toimijaan sidottua toimintaa. Näistä kolmesta esimerkistä voidaan kuitenkin tulkita, että tämä ei ole suinkaan pelkkä vahvuus, vaan myös selkeä haaste, jos halutaan yhtenäisiä termistöjä nuorisotyöhön.

Nuorisolain (1285/2016) mukaan nuoristyön yhtenä tavoitteena on tukea nuorten harrastusmahdollisuuksia, sekä omaehtoista harrastamista. Onkin tärkeää, että nuorisotyössä tarjotaan myös yleisten harrastekäsitysten ulkopuolista toimintaa, jotta mahdollistetaan monimuotoinen harrastaminen ja itsensä ilmaiseminen. Teoksessa Nuorten taidevierailukokemukset ja kulttuurinen osallisuus taidetestaajat -hankkeessa Laine ja Hartman (2020) kertovat, että hankkeen haastatteluihin osallistuneista (n=116) tytöistä 61 % ja pojista 21 % harrasti itsenäisesti tai kodin ulkopuolella taidesidonnoisia harrastuksia. Suurin osa haastatteluihin osallistuneista ei kuitenkaan ollut ilmoittanut esitiedoissa harrastuksiinsa taidelähtöisiä kiinnostuksen kohteita. Tämä mielestäni peilaa hyvin suomalaisen yhteiskunnan haastetta hyväksyä kulttuuri hyvinvoinnin lähteenä. Se jää sanottamatta sekä asiakaspinnassa, että ammattilaisten kesken.

Jotkut pitävät kulttuurisen nuorisotyön käsitettä tarpeettomana, koska kaikki nuorisotyöhön on kulttuurista. Parhaimmillaan käsitteet kuitenkin toimivat yhteisenä kielenä, jonka avulla voidaan osaltaan ymmärtää toiminnan tarkoitusperiä tai painotuksia. (Ruotsalainen, 2016, s.14.) Ihminen käyttää käsitteitä toteuttaessaan itseään ja tuottaessa siten kulttuuria. Tässä tapauksessa työ-kulttuuria. Käsitteet auttavat silloin, kun kohdataan erilaisia asioita ja silloin, kun kohdatuille asioille pitää antaa merkityksiä ja asiayhteyksiä. (Pirnes, 2007, s.279.)

3.3 Luovuus ja taidelähtöiset menetelmät

Luovuus on kyky katsoa maailmaa laatikon ulkopuolelta, eri näkökulmista sekä muodostaa omista huomioista jotain innovatiivista, uniikkia ja merkityksellistä (Aarnio & Nuutila, 2023). Luovuus on ihmisen ominaisuus, joka on hänellä synnynnäisesti. Se voi olla läsnä elämän eri ulottuvuuksissa, pinnalla tai hieman syvemmällä ja näyttäytyä arjessa luovana ongelmanratkaisukykyinä, taiteellisena toimintana tai tuottamisena. Vaikka luovuus olisikin hieman syvemmällä ja sitä joutuisi hetken etsimään tai vahvistamaan, on se silti jokaisen ihmisen ulottuvilla. (Huhtinen-Hilden & Karjalainen, 2019, s.2.) Se sisältää sosiaalisia ulottuvuuksia, jotka näkyvät muun muassa siinä, että monet luovat yksilöt lopettavat taitojensa kehittämisen, jos taustalta puuttuu tuki ja kannustus. Kollektiivinen luovuus myös auttaa kehittämään yhteenkuuluvuuden, dialogin ja luottamuksen avulla omia ja yhteisön taitoja. Se ei kuitenkaan ole helppoa ja kollektiivisuuteen liittyvien konfliktien kasvattama innostuneisuus oppimisesta ja uuden luomisesta. (Lonka, 2020, s.202–204.) Luova toiminta antaa nuorelle väylän ilmaista itseään, eheyttää minäkuvaansa, oppia uutta, kehittyä ja vahvistaa samalla identiteettiään. Luovuus voi olla myös uudenlaista käytännön toimintaa, kokeilemistä, epäonnistumista tai vaikkapa kyseenalaistamista. Sen nostaminen pintaan voi olla haastavaa, mutta se voi olla helpompaa taidelähtöisten menetelmien avulla. (Aarnio & Nuutila, 2023.)

Termi ”taidelähtöinen” viittaa enemmän taiteen käyttämiseen menetelmänä tai välineenä kuin taiteen itseisarvoon tai teokseen. On kuitenkin kyettävä näkemään, mikä taiteessa itsessään on erityistä, jotta voisi ymmärtää, miksi se on toimiva erilaisissa sosiaalisen vahvistamisen työtyöissä, kuten esim. nuorisotyössä. (Tuhkunen, 2019, s.17.) Taiteella voidaan saada aikaan muutoksia käsityksiin, merkityksiin ja käytäntöihin, mutta myös elinympäristöön ja yhteisöihin. Siinä piilee samalla taiteen voima ja riskialttuus, sillä taiteen käynnistämistä prosesseista ei voi olla täyttä varmuutta. Toiminta tai prosessit, etenkin uudenaikaisissa yhteyksissä, voivat olla myös hajottavia, kyseenalaisia ja hämmentäviä. (Känkkänen, 2013, s.113.) Taiteellinen toiminta ja taidelähtöisten menetelmien käyttäminen mahdollistavat alustan aikuisten, nuorten ja yhteisöiden kohtaamispaikalle tai -hetkelle, jossa ei lähdetä liikkeelle siitä olettamuksesta, että ohjaaja tietää aina paremmin kuin nuori. (Bardy & Haapalainen & Isotalo & Korhonen, 2007, s.278.) Pääjoen (2007, s.294) mukaan tällaisella hetkellä aikuisen maailma ei ole normalisoiva malli, johon nuori halutaan sovittaa. Sen sijaan yhteiset kulttuuriset hetket voivat toimia hedelmällisenä pohjana omien kulttuuristen paikkojen tunnistamiseen, kohtaamiseen ja moninaisen maailman tai yhteisön erojen tutkimiseen.

Taidelähtöiset menetelmät ovat tapoja tai välineitä toteuttaa luovuutta ja näin ollen kulttuurista nuorisotyötä. Siinä osallistujat pääsevät toteuttamaan itseään taiteella ilmaisten. Menetelmässä valitaan taiteeseen pohjautuva toiminta, kuten visuaalinen taide, liikkuva taide, musiikki tai muotoilu. Välineenä voidaan myös käyttää näiden kaikkien tai useampien lajien yhdistelmiä. (Manninen & Paananen, 2019, s.18.)

Taidelähtöisten menetelmien käyttäminen on viime aikoina yleistynyt nonformatiivisella ja sosiaalityön puolella, esimerkiksi lastensuojelussa (Känkkänen, 2023). Niiden avulla nuori saa luvan pohtia omaa elämäänsä, elämänsä merkitystä ja selkeyttää päämääriänsä. Menetelmien käytössä on olennaista, että kasvattaja tai ohjaaja luottaa elämään, nuoriin ja taiteen avulla tapahtuvaan kasvuun. Tällöin nuoren on turvallista kokea, epäonnistua, olla ei täydellinen tai kukoistaa ja löytää uutta uskaltamisen kautta. Taide voi menetelmien avulla luoda merkityksiä, joiden arvo selviää nuorelle vasta myöhemmin elämässä. (Linnossuo & Parkkinen, 2013, s.22.)

Lastenkulttuurikeskus on pyrkinyt helpottamaan kulttuurisen nuorisotyön haasteita ja asenteita. Keskuksella on informatiiviset nettisivut ja lastenkulttuurin toteuttajat ovat luoneet taidelähtöisten menetelmien opaskokoelman vastaamaan haasteisiin. Heidän oppaistaan löytyy innovatiivisia taidekasvatusmenetelmiä eri taiteenaloilta. Oppaat ovat vapaassa käytössä kasvattajille sekä ohjaajille, ja niiden on tarkoitus tukea kulttuurista ohjaustyötä. (Suomen lastenkulttuuriliitto, n.d.)

3.4 Kulttuurihyvinvointi ja nuoret

Kulttuurihyvinvointi termi vakiintui suomen kieleen 2010- luvulla. Se on kattokäsite niin taiteen, kuin kulttuurinkin hyvinvointi - ja terveysvaikutuksista sekä yksilöiden kulttuurisista oikeuksista. Termi viittaa siihen, että kulttuuri luo ympärilleen lisää hyvinvointia ja on yhteydessä terveyteen. Käsite itsessään on laaja, pitäen sisällään inhimillisen kokemusmaailman, tavat, tottumukset sekä humanistiset ja kulttuurilliset oikeudet. (Houni & Turpeinen & Vuolasto, 2020, s.17.) Tarkemmin kulttuurihyvinvointia tarkastellessa, voidaan poimia kolme pääpiirrettä, mihin se pohjautuu. 1) Yksilön empiriseen näkemykseen siitä, että taiteella ja kulttuurilla on osa hänen tai muiden hyvinvointiin ja sen lisääntymiseen. 2) Se kuvaa ilmiötä, jossa kulttuuri ja taide toimivat terveyden ja hyvinvoinnin katalyytteinä, jotka saavat aikaan myönteisiä vaikutuksia.

tuksia niin yksilöissä kuin yhteisöissä. 3) Kulttuurihyvinvointiin liittyy ekosysteemi, joka ylittää toimiala- ja sektorirajat sekä muodostaa moniammatillisen kentän, jossa tuotetaan ja kehitetään kulttuurihyvinvointiin liittyvää tietoa, toimintatapoja ja osaamista. (Lehikoinen, 2021.)

Houni, Turpeinen ja Vuolasto kirjoitti (2020, s.38–41.), että kulttuurihyvinvoinnin näkökulmasta ihmistä tarkastellaan kokonaisuutena ja sen pohjana on elämänhallinnan ja merkityksellisen elämän tukeminen. Taiteella on ennaltaehkäiseviä vaikutuksia terveyden edistämässä ja syrjäytymisessä, samoin erilaisten sairauksien hoidossa ja kuntoutuksessa. Taiteen tekemiseen ja kokemiseen liittyy erilaisia psykologisia, fysiologisia, sosiaalisia ja käyttäytymisen hyötyjä. Psykologisia hyötyjä ovat esimerkiksi kehittynyt tunteiden säätely, minäpystyvyyden vahvistuminen ja parempien selviytymiskeinojen kehittyminen. Fysiologisia hyötyjä ovat esimerkiksi tehostunut vastustuskyky, lisääntynyt mielihyvähormonien tuotanto ja matalampi stressihormonitaso. Sosiaalisia hyötyjä puolestaan ovat isolaation väheneminen ja sosiaalisen tukirakenteiden lisääntyminen. Käyttäytymisen hyötyjä ovat arkiliikunnan, terveellisempien valintojen ja osaamisen lisääntyminen.

Osallisuuden kokemus on kaiken ikäisillä keskeinen hyvinvoinnin tekijä, mutta sen merkitys eteenkin nuorisotyössä on kiistaton. Taidelähtöisissä menetelmissä ollaankin juuri osallisuuden ja yhteisöllisyyden ytimessä. Taide- ja kulttuurilähtöisten menetelmien avulla saadaan moninaisempia sosiaalisia suhteita, aktivoidaan aisteja ja mieltä, sekä pyritään saamaan kokemus- ja tunnemaailmaa esille. Tällainen tunteiden sanottamisentaito on kehitystä suojaava tekijä lapselle ja nuorelle. (Känkkänen, 2023.)

Nuorisotyössä ja muualla informaalisella puolella tulisi huomioida taiteen tuomat mahdollisuudet ei vain hyvinä siltoina toiminnan ohessa tapahtuvaan oppimiseen, mutta myös sosiaalisten tilaisuuksien mahdollistajana. Tätä tukeekin vuonna 2019 WHO julkaiseman tutkimuksen tulokset luovien menetelmien positiivisista vaikutuksista hyvinvointiin. Tutkimuksissa todettiin luovien menetelmien toimivan sosiaalisen pääoman lisääjänä ja erilaisten sosiaalisten siltojen rakentajana ryhmien välillä. (Fancourt & Finn, 2019, s.9.)

3.5 Taidelähtöisten menetelmien haasteet

Materiaaliset ympäristöt, joissa kulttuuri- tai taidetoimintaa järjestetään, tulisi tehdä fyysisesti, mutta myös psyykkisesti esteettömiksi kaikille. Näin ei edelleenkään ole, vaan vieläkin moni

taiteesta kiinnostunut jää mahdollisuuksien ulkopuolelle. Jotkut palveluntarjoajat ovat kuitenkin jo vastanneet saavutettavuushaasteisiin viemällä taidepalvelut ihmisten luo, kuten koteihin, nuorisotiloille ja kouluihin. Tällaiset sosiaalisesti osallistavat palvelut pyrkivät vahvistamaan yksilöiden ja ryhmien hyvinvointia tarjoamalla dialogisia ja luovia kokemuksia, jotka kannustavat pohdintaan, itsensä ilmaisuun ja ratkaisujen ideointiin taiteen keinoin. (Lehikoinen, 2021.) Sovio (2018, s.9.) muistutti, että materialististen ympäristöjen lisäksi on tärkeää myös luoda hyviä henkisiä tiloja. Luovassa toimissa luottamus ja turvallinen ilmapiiri ovat välttämättömiä onnistumisen kannalta.

Rahoituksen löytäminen osallistavan taiteen mahdollistamiselle on usein haasteellista (Pekkinen & Turunen, 2017, s.51). Muutoinkin resurssit ovat este kaikelle kulttuurisen nuorisotyön toteuttamiselle kunnallisessa nuorisotyössä. Monella pienellä paikkakunnalla ei ole resursseja toteuttaa monimuotoista nuorisotyötä, toisin kuin suuremmilla kaupungeilla. Kunnan budjetista nuorisopalveluiden osuus voi vaihdella nollan ja 5 prosentin välillä. Monesti nuorisotyötä toteutetaan yhden nuorisotyöntekijän varaan ja hyvin pienimuotoisesti. Alueen ainoan nuorisotyöntekijän toiminnan piirissä saattaa olla satoja lapsia ja nuoria. Nuorisotyön aliresursointi näkyy nuorisotyön laadun heikentymisenä ja asiantuntemuksen pois virtaamisena alalta. (Liikala, 2023.) Tämä pätee myös nuorisotyön monimuotoisuuden suunnitteluun ja erilaisten menetelmien käyttämiseen. Osaamista ei välttämättä ole kunnallisen nuorisotyön työntekijällä tai tarvikkehankintoihin ei ole rahaa. Osaaminen saatetaan ostaa ulkopuolelta esim. paikalliselta taiteilijalta. Tämä kuitenkin aiheuttaa jälleen lisäkustannuksia jo pieneen budjettiin. Nuoriso-ohjaajan ja taiteilijan työparityöskentely voi kuitenkin olla hyvä sijoitus. Kustannukset voivat olla korkeammat kuin nuoriso-ohjaajan tai pelkän taiteilijan palkkaaminen, mutta työparityöskentelyssä syvenee osaaminen ja vaikuttavuus. (Houni & Turpeinen & Vuolasto, 2020, s.95.)

Resurssoinnin lisäksi esteenä ovat myös liian jäykät rakenteet ja totutut työtavat. Joustamattomat rakenteet eivät ole haaste vain työntekijätasolla vaan myös johtamisessa. Johdon sitouttaminen kulttuurisen nuorisotyöhön ja taidelähtöisiin menetelmiin voi olla vaikeaa. Kaikkien organisaation jäsenten osallistaminen ja perehdyttäminen ovat toiminnan perusedellytys ja takaa myös jatkuvuuden. Monitahoisen yhteistyön merkityksen ymmärtäminen yli organisaation rajojen ja yhdistyskentän näkeminen lisäresurssina ovat iso askel lähemmäs onnistunutta kulttuurista nuorisotyötä. (Känkkänen, 2013, s.114.) Erilaisia uusia työtapoja tulisi hyödyntää luovasti esimerkiksi nuorten elinympäristöön ja kaupunki- ja maaseutukulttuuriin. Erityisesti kaupunki-

kulttuurin kehittäminen avaisi nuorisotyölle uusia mahdollisuuksia. Nuoret valtaavat omaa, itsensä näköistä tilaa elää ja hengittää. Aikuisille tämä on yleensä vaikeaa, sillä he kokevat, että heidän normejaan halutaan rikkoa tai muuttaa. Voisivatko nuoret olla rakentamassa kaupunkikulttuuria nykyistä enemmänkin? Mutta miten? Olisiko nuorisotyöllä tässä myös oiva paikka toimia siltana päättäjien ja nuorten välissä, toimia myönteisenä puskurina mahdollistamassa sen, että nuoret voisivat toimia ympäristönsä suunnittelijoina ja rakentajina? (Ruotsalainen, 2016, s.38). Tämän opinnäytetyön myöhemmässä vaiheessa esitellään esimerkki siitä, kuinka kaupunkisuunnittelua tehtiin yhteisötaiteen keinoin Unelmien Orivesi -tapauksessa.

Asenteita tarkastellessa on tärkeää ymmärtää, että ihmisten on vaikea tunnistaa omia asenteitaan tai itse arvioida, mistä heidän asenteensa johtuvat. Yleisesti asenne muodostuu kolmesta asiasta: tieto, tunne ja käyttäytyminen. Nämä kolme ovat keskeisessä asemassa asenteiden muodostumisessa ja vaikuttavat siihen, miten ihminen suhtautuu erilaisiin kohteisiin ja tilanteisiin. Tieto on uskomuksia, luuloja ja ominaisuuksia, jotka ihminen yhdistää asenteen kohteeseen. Usein asenne nojautuu suurimmilta osin positiiviseen ja negatiiviseen tietoperustaan. Tunne tarkoittaa tunteiden vaikutusta asenteiden muodostumisessa. Käyttäytyminen taas viittaa aiempaan käytökseen ja kokemuksiin. Tietyllä asenteella voi olla useita eri merkityksiä ja ne saattavat vaihdella riippuen vaiheista ja tilanteesta. Asenteiden merkityksiä ovat tiedollinen (lokeointi), välineellinen(hyöty), arvoja ilmaiseva(minäkuva) sekä minää puolustava (suojakilpi) merkitys. (Kustula, 2015, s.11–13.) Asenteisiin kiinnittyvät arvot ohjaavat valintoja, käyttäytymistä ja reaktioita vuorovaikutustilanteissa. Ne ovat asioita, joita ihminen pitää hyvinä, tärkeinä ja välttämättöminä elämässään ja ne omaksutaan elämän aikana kulttuurista ja yhteiskunnasta. Nuoren arvomaailman perusta luodaan jo kotona, harrastuksissa ja koulussa. Kun nuori itsenäistyy, hän alkaa tarkemmin pohtia omia arvojaan. Arvot näkyvät teoissa ja toteutuvat arjen valinnoissa, vaikka joskus tehdäänkin arvojen vastaisia valintoja. Omat arvot tietäen on helpompaa saavuttaa tavoitteensa. (Suomen mielenterveys ry, n.d.) Kaikilla asennetasoilla vaaditaan enemmän uteliasuutta, avoimuutta ja ennakkoluulottomuutta (Känkkänen, 2013, s.114). Tärkeää on muistaa, että asenteet on ensin tunnistettava, jotta muutos on mahdollinen. (Sovio, 2018, s.9).

Yhtenä haasteena kulttuurisessa nuorisotyössä on vaikutusten mittaaminen. Nykyään pyritään mittaamaan tuloksia, tehokkuutta ja taloudellisuutta. Kulttuurisen nuorisotyön, kuten koko nuorisotyön kannalta se on epäolennaista, sillä tehtävänä on synnyttää prosesseja eikä tuijottaa tulokseen. (Ruotsalainen, 2016, s.17.) Helpompaa on asettaa organisaation omien tavoitteiden

mukaista toimintaa, kuin yrittää paikallisesti mitata kulttuurisen työn vaikutuksia. Hyvä keino on myös kokemuksiin pohjautuvan palautteen pyytäminen välittömästi toiminnan yhteydessä ja reflektioprosessin jälkeen. Vaikutukset voivat syntyä vasta pitkällä aikavälillä, jolloin myös muut tuntemattomat tai tunnetutkin tekijät saattavat vaikuttaa prosessiin. Pitkällä aikavälillä on huomioitava esimerkiksi se, että asioita, ilmiöitä ja oppimistakin tapahtuu organisaation tuottamasta toiminnasta huolimatta. (Manzos, 2017, s.22.)

Kulttuurihyvinvointia tavoiteltaessa on myös ymmärrettävä, ettei taidelähtöisten menetelmien tuloksia voi tarkasti määritellä etukäteen, eikä osallistujien tunteita ja tulkintoja voi ennakoida. Taide voi aluksi herättää vaikeita tunteita ja muistoja, mikä voi aiheuttaa pahoinvointia. Menetelmät voivat tuntua vierailta ja aiheuttaa pelkoa ja vastarintaa. Esimerkiksi draamamenetelmät voivat nostaa esiin estoja tai rajoja osallistujissa. Tämä voi johtaa yksilön tai koko ryhmän kriisiin, mutta myös tiedostamiseen ja eheytymiseen. Tässäkään tapauksessa toiminta ei ole merkityksetöntä, sillä asioiden ja kipukohtien on noustava esiin, jotta ne voivat korjaantua. Toiminta edellyttää resilienssiä ja epävarmuuden sietokykyä, ei vain projektiin osallistuvilta vaan myös sen ohjaajilta. On kyettävä sietämään prosessia, jonka lopputulos ei ole kontrolloitavissa. (Sovio, 2018, s.8, 11.)

Ei ole itsestään selvää, että taide asettuu nuorten kanssa toiminnaksi, johon ollaan valmiita sitoutumaan. Roolit saattavat etsiä omaa paikkaansa ja aiheuttaa osaltaan ryhmässä levottomuutta. (Kiilakoski & Tervahartiala, 2015, s.22.) Sitoutumattomuus voi näkyä niin, että nuoret saattavat jättää saapumatta paikalle tai poistua kesken tehtävän ilman ennakoilmoitusta. Keskeyttämisen taso saattaa myös olla matala, eivätkä he jaksa suorittaa harjoituksia loppuun asti. Sitoutumista helpottaa työskentelyn integroiminen tuttuihin aikatauluihin, tiloihin ja ihmisiin. Näiden huomioiminen voi myös madaltaa kynnystä uusien ihmisten ja toimintatapojen kohtaamisessa. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa on keskeistä, jotta taidetoiminta tavoittaa nuoret sekä nivoutuu nuorten elämään ja kiinnostuksen kohteisiin. Ohjaajan on tärkeää olla kuunteleva, sopeutuva sekä tarvittaessa kyetä keskeyttämään suunnitelman mukainen toiminta ja keskustelemaan nuorten esiin tuomista aiheista tai tunteista. Toisen kokemusmaailman ymmärtäminen edellyttää tarkkaa kuuntelemista ja herkkyyttä. (Veiskola, 2021.)

Oman haasteensa kulttuuriseen nuoristyöhön tuo se, että nuoret saattavat olla haluttomia tuomaan omaa sisäistä maailmaansa toisten nähtäväksi ja arvioitavaksi (Kiilakoski & Tervahartiala, 2015, s.22). Tämä on hyvin nähtävissä esimerkiksi verkkomaailmassa ja sosiaalisessa mediassa. Verkkomaailmassa kulttuuri muokkautuu hyvin nopeaan tahtiin ja nuorille on tarjolla

paljon erilaisia vaihtoehtoja omaehtoisen kulttuurin harrastamiseen aikuisen ulottumattomissa. (Ruotsalainen, 2016, s.34.) Vaikka tällaiset tilat ovat nuorten omia ja aikuisella jää paljon tietoa suljettujen ovien taakse, voi kulttuurisuuden sanoittamista harjoitella yhdessä nuoren kanssa dialogien avulla, samalla opettaen mediakriittisyyttä ja turvallista verkkokäyttämistä (Pääjoki, 2007, s.289).

Yhteisöllisen, osallistavan taiteen etiikka on omalta osaltaan myös haaste. Työssä jaksamisen vuoksi on tärkeää asettaa rajat taiteen osaamisvaatimuksille; taiteilijan ei tarvitse olla sote-ammattilainen, mutta kohderyhmä ja työympäristö tulisi kuitenkin tuntea. Taiteilija voi myös tiedostamattaan käyttää valta-asemaansa omiin tarkoituksiinsa. Jokaisen menetelmää käyttävän taiteilijan tulisi luoda toimintaansa arvopohja ja ennakoida ratkaisuja mahdollisiin ongelmi-lanteisiin. Näin päätöksiä on helpompi perustella kaikkien osapuolten näkökulmasta. Työyhteisön tuki ja ammatillinen työnohjaus voivat auttaa tässä. (Tikkaoja & Susi, 2017, s.11–12.)

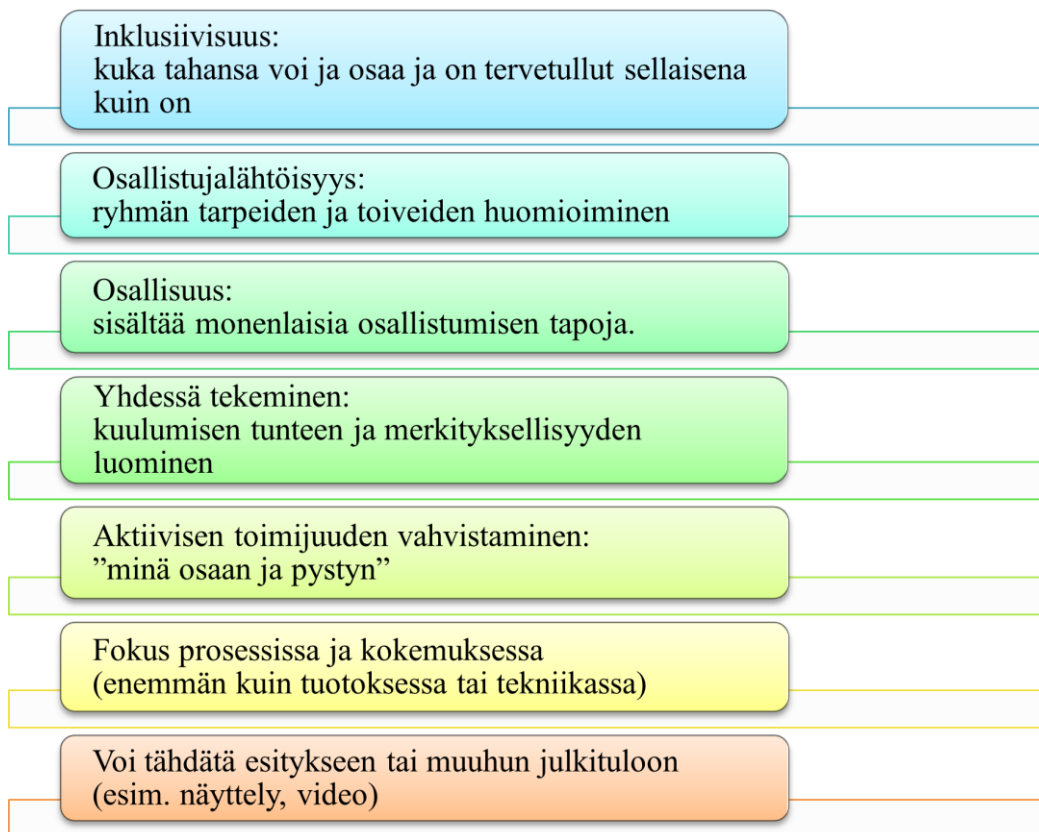
4 YHTEISÖTAIDE

Opinnäytetyön edeltävässä luvussa avattiin kulttuurista nuorisotyötä kattokäsitteenä. Kattokäsitteen alle sijoittuu paljon erilaisia menetelmiä, joista yksi merkittävin taidelähtöinen menetelmä on yhteisötaide. Yhteisötaidetta ei ole vielä laajasti tutkittu nuorisotyön näkökulmasta, vaan sen tutkimuksellinen pääpaino on taiteessa ja taideyhteisöissä. Tässä luvussa pyritään tuomaan esiin menetelmän määritelmiä ja hyötyjä näkyväksi juuri nuorisotyön arvomaailman ja tavoitteiden aspektista.

4.1 Yhteisötaiteen historiaa ja määritelmä

Yhteisötaide -termiä alettiin käyttää 1970-luvun alussa, mutta sen alkua voidaan jäljittää 1800–1900-luvulle, jolloin yhteisöllisyyden tunne oli hukkunut teollistumisen myötä. Toisen maailmansodan jälkeinen perhe- ja paikallisyhteisöjen muutos, sodan jälkeisen uudelleen rakentamisen yhteydessä vaikutti myös tilanteeseen. Suomessa yhteisötaiteellisia tai taidelähtöisiä projekteja on tehty 1990-luvulta. Tuolloin niitä tehtiin monipuolisesti muun muassa sosiaali- ja terveysalalla, nuoriso- ja vanhustyössä, vankeinhoidossa, opetuksessa, kylä- ja kaupunginosaprojekteissa sekä erilaisissa kehittämishankkeissa. (Jussilainen, 2019.)

Yhteisötaiteelle löytyy myös monta synonyymia kielessämme, kuten osallistava-, sosiaalisesti sitoutunut-, dialoginen- tai vuorovaikutuksellinen taide (Pääkkönen, 2019, s.18). Kuten muusakin kulttuurisessa työssä, tässäkin käsiteviidakossa suunnistaminen vaatisi suuntaviittoja (Jussilainen, 2019). Yhteisötaide terminä tarkoittaa projekteja, jossa ammattilaiset tekevät taidetta yhdessä erilaisten ryhmien kanssa (Pääkkönen, 2019, s.18). Se on menetelmä, joka tuottaa tietoa ja jossa osallistujat muokkaavat näkemyksiään kollektiivisen toiminnan avulla. Menetelmä pitää sisällään toiminnallisia ja symbolisia tasoja, jotka osallistujat luovat itse aktiivisten kokemusmaailmaansa. Lähtökohtana voi olla maailman rakenteet yksilöiden tai ryhmän arjesta, unelmista, käsityksistä ja toiveista, mutta myös yhteisöjen ilmiöistä käsin katsottuna. (Ojanperä, 2017, s.27.) Tästä syystä kulttuuriyhteiskunnallinen elävöittäminen on yhteisötaide -toiminnassa läpivalaisevaa ja monimuotoista (Bardy, 2007, s.25). Anna Jussilainen tiivistä artikkelissaan Yhteisötaide – historiaa, määrittelyä ja käytäntöjä (2019) menetelmän keskeiset piirteet seuraavasti:

Kuvio 1. Yhteisötaiteen määrittely (Jussilainen, 2019).

4.2 Yhteisötaiteen ja nuorisotyön yhtenevät tavoitteet

Nopeasyklinen ja yksilöllisyyteen panostava nykymaailma on saanut aikaan yhteisöllisyyden kaipuun (Jussilainen, 2019). On myös selkeytynyt, että luova yksilö ei ole parhaimmillaan yksin, vaan se tarvitsee peilipintoja päästäkseen todelliseen potentiaaliinsa (Pihlanto, 2011). Taide ja luovuus toimii tällaisten peilipintojen alustana silloinkin, kun emme aina ymmärrä toistemme kieltä. Samalla ne lisäävät ymmärrystä ja suvaitsevaisuutta myös vieraita kulttuureita kohtaan. Toiminnan kautta tunteemme ja yhteytemme toisiin avautuu, mahdollistaen maailmankuvamme tarkastelun toisen näkökulmasta. Se onkin tärkeää, sillä ihmisillä on sisäänrakennettu tarve tulla kuulluksi, jakaa itselle merkityksellisiä asioita, tuntien samalla yhteenkuuluvuutta. (Huhtinen-Hilden & Karjalainen, 2019, s.4.) Yksilön yhteenkuuluvuuden tunne syntyy, kun hän kokee tulevansa huomioduksi, hän saa tilaisuuden näyttää kyvykkyyttään yhteisön jäsenenä ja kantaa kortensa kekoon yhteisessä tavoitteessa. Yhteisöllisyyden kokeminen, osallisuus ja minäpystyvyys tuovat myös turvallisuuden tunnetta. (Kähkönen, 2023.)

Kulttuurisen nuorisotyön perustehtävänä on kehittää nuorten ilmaisutaitoja luomalla nuorille kulttuurisia ja henkisiä tukirakenteita ja tiloja sekä tarjota yhteisöllisiä onnistumisen kokemuksia. Tekemällä oppiminen ei kuitenkaan yksin riitä, vaan nuorten oppimisen ja ajattelun kehittäminen vaatii myös syvempää ja laajempaa viitekehystä, jota yhteisötaide monesti tarjoaa. (Ruotsalainen, 2016, s.15.) Kun yhteisötaiteellisten projektien lopputulos on kokonaan asiakkaiden toteuttama, teoksen esteettisyys jää merkityksen ulkopuolelle ja huomio keskittyy vuorovaikutuksen kautta saavutettuun muutokseen osallistujissa ja mahdollisesti ympäristössä tai yhteisössä. (Laaksovirta, 2013, s.27.) Yhteisötaiteen tekeminen mahdollistaa toiminnan kautta luottamussuhteiden vahvistumisen ja puheyhteyden syntymisen, ei vain nuorten välillä vaan myös ohjaajan ja nuoren välille. Tärkeää on myös nostaa esiin se, että tällaisten projektien kautta vahvistuneet luottamussuhteet voivat luoda ponnahduslaudan uudenaikaiselle nuorten ja aikuisten väliselle kommunikaatiolle. Se voi ulottua myös toisiin nuorten kanssa työskenteleviin ammattilaisiin. (Darcy 2021, s.79) Yhteisötaiteen voidaan näin katsoa haastavan tutun olemisen tavan ja rakentaa uudenlaista vuorovaikutusta ja dialogia. Sillä on myös kyky luoda täysin uusia ja yllättäviäkin yhteisöjä. (Jussilainen, 2019.)

Nuorille merkityksellisyiden kokeminen on myös tärkeää. Se syntyy, kun yksilö kokee olevansa hyödyllinen, tuovansa hyvää ja kokee olevansa arvostettu. Myönteinen palaute voi luoda myös merkityksellisyiden, silloinkin, kun alkujaan toiminta ei olisikaan motivoinut. Huomio ja tunnustuksen saaminen tekee toiminnasta ja sen suoriutumisesta merkityksellistä. Merkityksellisyiden kokemus linkittyy nuoren sisäiseen motivaatioon, mikä osaltaan vahvistaa ongelmanratkaisukykyä ja resilienssiä. (Kähkönen, 2023.)

Yhteisötaiteessa voi olla tavoitteena vaikuttaminen ja aktiivisen kansalaisuuden lisääminen. Sen avulla voidaan tuoda esille vähemmistöryhmien näkemyksiä keskiöön täydentämällä enemmistön kapeita tai stereotyyppisiä näkemyksiä, sille itselleen vieraasta elämäntyylistä tai maailmankatsomuksesta. Toisinaan tavoitteena ei ole kuitenkaan opettaminen, arvioiminen, muuttaminen tai parantaminen vaan inklusiivinen yksilöiden ainutlaatuisuuden korostaminen. Tällä tavoin pyritään välttämään kaavamaisia käsityksiä ja manipulointia. Tärkeintä on tuoda esille se, mikä kulloisellekin osallistujaryhmälle on merkityksellistä. (Bardy, 2007, s.25.) Laitisen (2017, s.31–32.) tutkimuksissa on todettu, että yhteisölliseen taidetoimintaan osallistuminen voi osaltaan auttaa vähentämään isolaatiota, rohkaisten nuoria yhteisölliseen ja yhteiskunnalliseen toimintaan. Tutkimuksen mukaan toiminta tukee kulttuurista oppimista ja lisää ym-

määrystä niin omasta kuin muidenkin elämästä ja tavoista. Yhteisötaide voi toimia myös demokratian ja sosiaalisen muutoksen välittäjänä nuorilta yhteiskunnalle tai hallinnolle, mahdollistaen nuorten näköisen ympäristön kehittymisen (Darcy, 2021, s.81).

Yhteisötaiteissa on vahvasti muutoksen retoriikkaa, samoin idea siitä, että taide on niin yksilöiden kuin yhteisöjenkin etu. Käsite muutoksesta kulkee usein käsi kädessä voimaantumisen kanssa. Monesti ihmisen nähdään voimaantuneen todellisuudessa vasta silloin, kun hän kykenee aktiivisesti toimimaan muiden hyväksi. Toisaalta voimaantumisen termiä voidaan käyttää myös silloin, kun yksilö saavuttaa suuremman vallan joihinkin oman elämänsä osa-alueisiin. (Jussilainen, 2019.) Muutoksen ja voimaantumisen esimerkkinä voidaan käyttää tutkimuksia yhteiskunnan rajamaaston syrjäytyneistä nuorista, jotka osallistuivat yhteisötaiteeseen. Osallistuminen projektiin mahdollisti positiivisen muutoksen hyvinvoinnissa, yhteenkuuluvuuden ja osallisuuden kautta. Yhteisötaide antoi näille nuorille alustan “tulla joksikin, jossakin”. Syrjäytyneelle ja vetäytyvälle nuorelle tämä on tärkeä sosiaalinen muutos. Eikä muutos ole tärkeä vain yksilön näkökulmasta vaan myös yhteiskunnan. (Darcy, 2021, s.80.)

4.3 Yhteiset elementit: Onko yhteisötaide vain kulttuurista nuorisotyötä?

Kuten kappaleessa 2.2 todettiin, kulttuurinen nuorisotyö itsessäänkin on vaikeasti hahmotettavissa, sen luontevasti limittyessä muiden nuorisotyön osa-alueiden joukkoon. Yhteisötaide omana menetelmänäänkin on monitavoitteinen ja vaikutuksiltaan laaja-alainen. Tässä alakappaleessa käydään läpi nuorisotyön eetosta ja muutamia päälinjoja, peilaten niitä edeltävän kappaleen selkeyttämiin yhteisötaiteen tavoitteisiin ja tutkitaan yhteneviä elementtejä niiden välillä.

Ennaltaehkäisevässä työssä ydin on nuorisotyön ja sosiaalityön näkökulmista tarkasteltuna nuorten sosiaalinen vahvistaminen, jonka tavoitteena on parantaa elämäntaitoja ja ehkäistä syrjäytymistä. Tavoitteena on edistää nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia. Ehkäisevä lastensuojelu tarkoittaa kaikkia kunnan perus- ja erityispalveluissa tehtäviä toimia, joilla tuetaan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia. (Nuoperi, 2013.) Sosiaalipedagogiikan näkökulmasta osallistavan- tai yhteisötaiteen ohjaaminen on paljon muutakin, kuin menetelmien läpiviemistä. Niiden mahdollisuudet kasvun ja kehityksen vahvistamisessa ovat suuremmat ja kauaskantoisemmat kuin mitä taide on sosiaali- ja kasvatustieteiden kirjallisuudessa perinteisesti antanut ymmärtää. Ryhmän vuorovaikutuksen kautta yksilön empatia-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot

kehittyvät, saaden uudenlaisia muotoja. Tämä sisäinen prosessi muodostaa perustan yhteisöllisyyden, voimaantumisen, osallisuuden kokemuksille ja luo näin mahdollisuuden muutokselle ryhmän tai ohjauksen ulkopuolella. Tämä prosessi on sisäsyntyistä, siirtyen yksilön tunteista ja kokemuksista toimintaan arjen yhteisöissä. Tällainen ajattelutapa on tyypillinen kulttuuriselle ja taidelähtöiselle nuorisotyölle. (Häkkinen, 2017, s.21–22.)

Hämäläisen (2008) mukaan osallisuus on jotain, mihin yksilö kasvaa. Kenelläkään ei siis ole osallisuutta syntyessään, vaan hänen on kasvettava siihen saavuttaakseen sen. Pedagogiseen näkemykseen liittyy yhteisöllisyys, ihminen yhteisön jäsenenä, dialogisuus, aito kohtaaminen, toiminnallisuus ja elämyksellisyys. Osallisuuskasvatukseen sisältyy niin yhteisötaiteen, mutta myös edeltävässä kappaleessa mainitun ennaltaehkäisevän työn elementtejä. Nykyään puhuttaessa nuorten osallisuuden edistämisestä, sitä on pidetty vastauksena nuorison oireiluun ja pahoinvointiin. Osallisuuden vastatermiksi onkin luontevaa nähdä osattomuus. Arkikielessä näyttäytyy kuva huono-osaisuudesta ja syrjäytymisestä. Tätten voidaan verrata osallisuuden edistämisen olevan huono-osaisuuden ja syrjäytymisen ehkäisyä ja lievittämistä. Osallisuus on nuorisoon sisältyvän tulevaisuusajattelun vahvistamista, sekä nuorten näkemistä yhteiskunnallisina osallistujina ja rakentajina. Osallisuudessa on toiminnallinen ja kokemuksellinen taso, joissa toiminnallinen taso koskee yhteiskunnallista osallistumista, kun taas kokemuksellinen yhteiskunnallista identiteettiä. Osa-alue voi sisältää nuorisovaltuustojen ja -foorumien toimintaa sekä nuorten kuulemista päätöksenteossa.

Yhteisökasvatuksen keskeisenä ajatuksena on, että yhteisön normit ja säännöt muuttuvat yhteisön sekä yhteiskunnan mukana ja ne luodaan yhdessä kaikkien jäsenten voimin, samoin kuin yhteisötaiteessa. Yhteisökasvatus ratkaisee kasvatuksellisia ongelmia, perustaen toiminnan yhteiseen suunnitelmaan, päätöksentekoon sekä velvollisuuksien hoitamiseen. Keskeiset periaatteet voivat vaihdella yhteisön tarpeiden mukaan, mutta ne vaativat jatkuvaa soveltamista ja keskustelua. Pääpainona kasvatuksessa on:

1. Tasa-arvoisuus
2. Yhteisöllisyys
3. Terve järki
4. Avoimuus
5. Rehellisyys
6. Ehdoton oikeudenmukaisuus
7. Luottamus

8. Fyysinen ja psyykkinen koskemattomuus

Yhteisökasvatus tukee yksilön kasvua tavoitteenaan kasvattaa luottavaisia, yhteistyökykyisiä ja vastuuntuntoisia ihmisiä. Vaikka toiminta on ohjaajajohtoisesti järjestettyä, se tähtää demokratian oppimiseen ja soveltamiseen. (Virkkunen, 2019, s.8–10.) Yhteisökasvatuksessa päämäärien onnistumiseksi kasvattajilla täytyy olla yhtenäinen käytäntö ja järjestelmä, johon tukeutuen kasvatustyö voi toimia johdonmukaisesti (Kolehmainen, 2018, s.9).

Myös oivaltavan oppimisen ja yhteisötaiteen elementit kohtaavat. Oivaltavan oppimisen pedagogisiin malleihin liittyy vahvasti vuorovaikutuksellisuus. Se nojautuu viiden K-kirjaimen suhtautumistapaan: kunnioitukseen, kuunteluun, kiinnostukseen, kannustukseen ja kiittämiseen. (Lonka, 2020, s.246.) Oksanen (2019, s.39) avaa oivaltavaa oppimista opinnäytetyössään prosessina, jossa yksilö ei pelkästään omaksu tietoa, vaan myös ymmärtää ja sisäistää sen syvällisesti. Tällainen oppiminen korostaa aktiivista osallistumista, kriittistä ajattelua ja ongelmanratkaisukykyä. Kasvatusmalli sisältää tunnetta, luovuutta ja älyä, mutta myös vuorovaikutusta, motivaation herättämistä, osallistavaa ja innostavaa oppimista.

Yhteisötaiteella on myös yhtäläisyyksiä seikkailu- ja elämyskasvatuksen kanssa. Näillä voidaan vahvistaa vastuun kantamista, ongelmanratkaisu- ja vuorovaikutustaitoja sekä johtajuutta. Harjoittelemalla yhdessä heikkoudet muuttuvat vahvuuksiksi ja erilaiset ominaisuudet koetaan rikkautena. Ohjaajan tehtävä on ottaa huomioon osallistujien pohjaosaaminen ja järjestää tilat ja toiminta sen mukaan. Turvalliseksi koettu tila ja yhteisö vahvistavat oppimista ja kehittymistä. Nuorissa pyritään myös herättelemään tietoisuutta ympäröivästä maailmasta. Seikkailupedagogiikassa on mukana seikkailuelementti eli jännitys tai epätietoisuus siitä, mitä on tulossa. Oppiminen ei tapahdu perinteisesti luokkahuoneessa vaan poikkeavassa ympäristössä kuten vaikkapa luonnossa. Yhtenä kasvatuksen elementtinä on syklinen prosessi, jossa älylliset, moraaliset ja sosiaaliset taidot kehittyvät. Elämyspedagogiikka puolestaan sisältää elämyksiä ja kokemuksia. Koska elämyspedagogiikka pohjautuu yksilöiden kokemuksiin, voidaan sitä toteuttaa monin eri tavoin ja huomiota kiinnitetään kasvuprosessiin, ongelmanratkaisutaitoihin, reflektioon ja niiden kautta päästyihin oppimiskokemuksiin. Molemmissa toiminnoissa oppimisessa tavoitellaan holistisuutta ja se liitetään kulttuuriseen ja sosiaaliseen viitekehykseen. (Katajisto & Kalima, 2018, s.3–8.)

5 KYSELY AMMATILAISILLE

Tutkimuskyselyn menetelmänä oli laadullinen kysely. Tarkoituksena oli selvittää kuinka yhteisöllisyys ja taidelähtöiset menetelmät nuorisotyössä ovat suhteessa toisiinsa ja miten yhteisötaidetta kentällä sanoitetaan tai toteutetaan. Tavoitteena on vastata muun muassa seuraaviin kysymyksiin: Mitä on yhteisötaide? Onko yhteisötaiteella sijaa nuorisotyössä ja miksi? Kuinka paljon yhteisötaidetta käytetään nuorisotyössä sanoittamatta? Tarkoituksena oli saada syvällistä tietoa vastaajien perimmäisistä ajatuksista ja näkemyksistä niin taidelähtöisiin menetelmiin kuten myös yhteisötaiteesta.

5.1 Kysymyslomake ja kysymykset

Kyselylomake oli puolistrukturoitu ja toteutettiin Microsoft Formsin avulla.

Kysymyksiä valikoitui kaksitoista kappaletta, niin että jokaiselle kysymyksellä oli oma funktio ja tarkoitus. Tarkoituksena oli löytää vastaajan ja tutkittavan aiheen välinen suhde ja samalla tutkia asenteita kentällä. Kysymykset järjestettiin lomakkeeseen huomioiden vastaajien mielenkiinnon ylläpitäminen. Aihe alueet kuljetettiin taustaa kartoittavista kysymyksistä taidelähtöisiin menetelmiin ja siitä yhteisötaiteeseen. Ensimmäisillä kysymyksellä pyrittiin saamaan vastaajan fokus häneen itseensä ja hänen sisäiseen maailmaansa. Näillä kysymyksillä oli tarkoitus asettaa koko kyselyn moodi ja suunta vastaajan omaan arvomaailmaan, eikä ulkoisiin tekijöihin.

Kysymysten rakenteet ja vastaustyypit pidettiin monimuotoisina ja vaihtelevina, mutta silti helposti ymmärrettävinä. Avoimilla kysymyksillä haluttiin tuloksia tutkimuskysymyksiin, joissa käsiteltiin terminologiaa ja asenteita. Asettamalla valittavaksi erilaisia vaihtoehtoisia vastauksia, kyselyyn osallistujat saatiin pohtimaan omaa toimintaansa arjessa. Osassa kysymyksistä mahdollistettiin myös useamman vastauksen valitseminen, jotta saataisiin parempi käsitys vastaajien näkemyksistä. Monimuotoisuutta nostettiin esiin näkemyksistä antamalla useaan kysymykseen ”muu, mikä”-vastausvaihtoehdon. Muutama kysymys perustui käyttäjän arvomaailmaan annettujen sisältöjen tärkeydestä. Toisessa näistä pyydettiin järjestämään vastaajan näkemykset tärkeysjärjestykseen ja toinen oli Likert -asteikko, jossa vaihtoehdot olivat muodossa: Vahvasti eri mieltä - Eri mieltä - En ole samaa enkä eri mieltä - Samaa mieltä - Vahvasti samaa mieltä.

Lomake toimitettiin ennen kyselyn toteuttamista tilaajalle tarkastettavaksi, samoin ohjaavalle lehtorille. Tilaaja piti kysymyksiä strategisesti hyödyllisinä ja lehtori kiinnitti huomiota vastauspohjien yhdenmukaisuuteen ja vertailtavuuteen. Toimivuus tarkastettiin kolmeen otteeseen. Tästä huolimatta ensimmäisessä kyselytilanteessa yhden kysymyksen kohdalla ei onnistunutkaan tehdä useampaa valintaa. Tämän selvityksessä ohjattiin vastaajia käyttämään avointa ”muu, mikä” -kohtaa, ja luettelemaan sinne kaikki haluamat vaihtoehdot. Toiseen kyselytilanteeseen virhe korjattiin ja kysely toimi moitteettomasti.

Kysely (Liite1 ja Liite2) oli sähköisessä muodossa, johon tehtiin QR-koodi. Koodi heijastettiin kyselyn alustuksen kanssa seinälle, josta vastaajakunta pääsi skannaamaan sen älylaitteillaan ja vastaamaan kysymyksiin. Alustuksessa (Liite3) luki kyselyn eettisyyden varmistavat tiedot. Siinä esiteltiin mihin vastauksia käytettäisiin, kuka on työn tilaaja ja mitkä ovat keskeisimmät tutkimustulokset. Kysely tehtiin anonymisti ja vastaajille painotettiin hyvän tutkimustavan mukaan toimimista läpi opinnäytetyön prosessin.

5.2 Kyselytilanteen kuvaus ja vastaajakunta

Kysely tehtiin 12.12.2024 Pirkanmaan nuorisotyön päivillä Virroilla Marttisissa ja 13.12.2024 Pirkanmaan etsivän nuorisotyön päivillä Taiston talolla Orivedellä. Vastaajia oli 12.12.2024 Virroilla 35 henkilöä ja Orivedellä 13.12.24 12 henkilöä (n=47).

Virroilla tapahtumaan osallistui järjestäjän mukaan 56 henkilöä. Vastausprosentti tuohon nähdessä oli 63 %, mutta kyselyn alkaessa tilassa paikalla olevat laskettiin ja tuolloin lukumäärä oli 48 henkilöä. Tuohon lukuun verrattaessa vastausprosentti nousee 73 %. Oriveden tapahtumassa paikalla oli 20 henkilöä, joten vastausprosentti oli 70 %. Tähän kuitenkin vaikutti se, että jotkut osallistujista olivat paikalla myös edellisen päivän tapahtumassa, täyttäen siellä jo kyselyn. Ensimmäisessä kyselytilanteessa vastanneet eivät täyttäneet uudestaan lomaketta. Tämä vaikuttaa myös todellisen vastaajakadon arviointiin.

Kyselyn vastaajaperusta muodostui molempien tapahtumien vastaajista ja vastauksia tarkasteltiin yhtenäisesti. Vastaajakunnassa oli erilaisissa rooleissa nuorten parissa työskenteleviä henkilöitä. He työskentelivät Pirkanmaan alueella erilaisissa nuorisotyön työpisteissä ja projekteissa. Koska kyselyn oli tarkoitus syventää käsitystä siitä, miten kentällä nähdään taidelähtöiset menetelmät ja yhteisötaide olivat nämä kaksi tilaisuutta hyvä mahdollisuus tavoittaa alan ammattilaisia ja heidän näkemyksiään. Toinen vaihtoehto olisi ollut levittää kyselyä sähköisesti

eri nuorisotyön pisteille, toimijoille ja tekijöille Pirkanmaan alueella. Tässä kuitenkin nousee haasteeksi se, miten saadaan tavoitettua tasavertaisesti kaikki ilman, että mikään yksittäinen tekijä ei rajaisi toimijaa kyselyn ulkopuolelle. Vastaaajakunta olisi ollut liian laaja hyvän laadukkaan tutkimuksen tekemiseen. Näihin kahteen tapahtumaan osallistuvat ammattilaiset muodostivat laajan otoksen läpi toimijakentän, joten laadullisen kyselyn näkökulmassa siitä syntyi hedelmällinen vastaajaperusta.

5.3 Kyselyn vastaukset

Kyselyn vastauksista oli nähtävissä hyvää jakaumaa läpi nuorisotyön kentän. Ammattiroolit olivat moninaisia, mutta suurin osa vastaajista oli joko etsivästä nuorisotyöstä (16) tai nuorisohjaajia (13). Vastaajien pääasiallisissa työpisteissä oli paljon eroja, mutta eniten työpistemainintoja (18) sai nuorisotila. Vastausten hajonnasta kertoi hyvin muun muassa se, että yksi vastaaja kertoi työskentelevänsä taideoppilaitoksessa ja taidekeskuksessa.

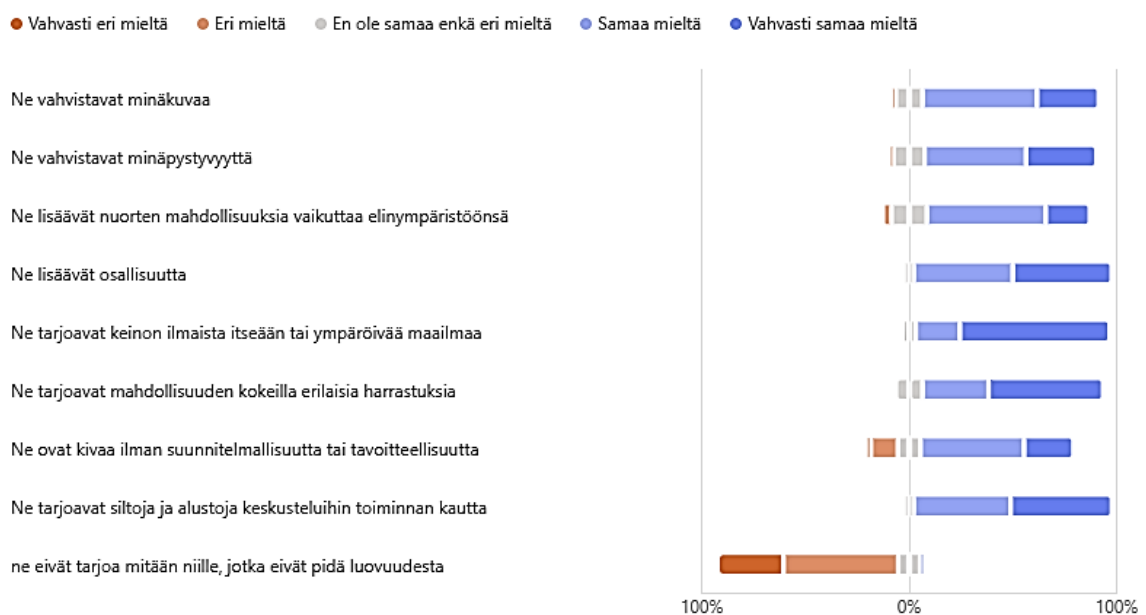
Taidelähtöisten menetelmien käytöstä työssään kysyttäessä vastaajat kokivat, että he käyttävät niitä vähän (17) tai jonkin verran (16). Osa vastaajista ei käyttänyt taidelähtöisiä menetelmiä (8), mutta saman verran vastaajista koki käyttävänsä niitä vähemmän kuin haluaisi. Vain yksi vastaajista koki käyttävänsä menetelmiä paljon. Eniten menetelmiä toteutettiin ryhmien kanssa (29) ja tapahtumissa (21). Hajontaa ei juuri tullut seuraavien vastausten kohdalla, kun kysyttiin missä menetelmiä käytetään: arkityössä (17), yksilötyössä (15), pajoissa (14) ja leireillä (13). Jälleen osa vastaajista (8) koki, ettei käytä missään taidelähtöisiä menetelmiä.

Vastaajista 14 koki, että haluaisivat käyttää taidelähtöisiä menetelmiä työssään, mutta eivät osaa tai eivät ole saaneet koulutusta. 19 vastaajaa tunnisti käyttävänsä työssään jo näitä menetelmiä, mutta haluaisivat tehdä enemmän ja 11 heistä koki toteuttavansa jo tarpeeksi työssään menetelmää. Vain yksi vastaaja koki, etteivät mitkään taidemuodot kiinnosta häntä ja yksi vastaaja koki, että menetelmät eivät kuulu nuorisotyöhön. Esteeksi koettiin resurssien vähyys (6) ja se, etteivät nuoret ole halukkaita osallistumaan taidelähtöiseen toimintaan (9).

Kysymyksillä pyrittiin avaamaan vastaajien asenteita ja sitä, miten taidelähtöisiä menetelmiä arvostetaan. Vastaajat olivat yksimielisimpiä siitä, että ne tarjoavat keinon ilmaista itseään tai ympäröivää maailmaa ja ne tarjoavat mahdollisuuden kokeilla erilaisia harrastuksia. Samoin vastaajat näkivät menetelmien tarjoavan siltoja ja alustoja keskusteluihin toiminnan kautta. Eni-

ten hajontaa oli siinä, miten vastaajat kokivat sen, onko menetelmät vain kivaa ilman suunnitelmallisuutta ja tavoitteellisuutta tai lisäävän nuorten mahdollisuuksia vaikuttaa elinympäristöönsä. Myös usko siihen, että taidelähtöiset menetelmät lisääisivät minäpystyvyyttä, aiheutti hajontaa. Vastaajat kokivat enimmäkseen olevansa eri mieltä väitteestä, että menetelmät eivät tarjoa mitään niille, jotka eivät pidä luovuudesta. Kysymysten ollessa Likert -asteikolla, vastaukset esitettiin prosentteina. Alla olevasta kuviosta voidaan nähdä näkemysten jakaantuminen.

6. Taidelähtöiset menetelmät ovat nuorisotyössä tärkeitä, koska...

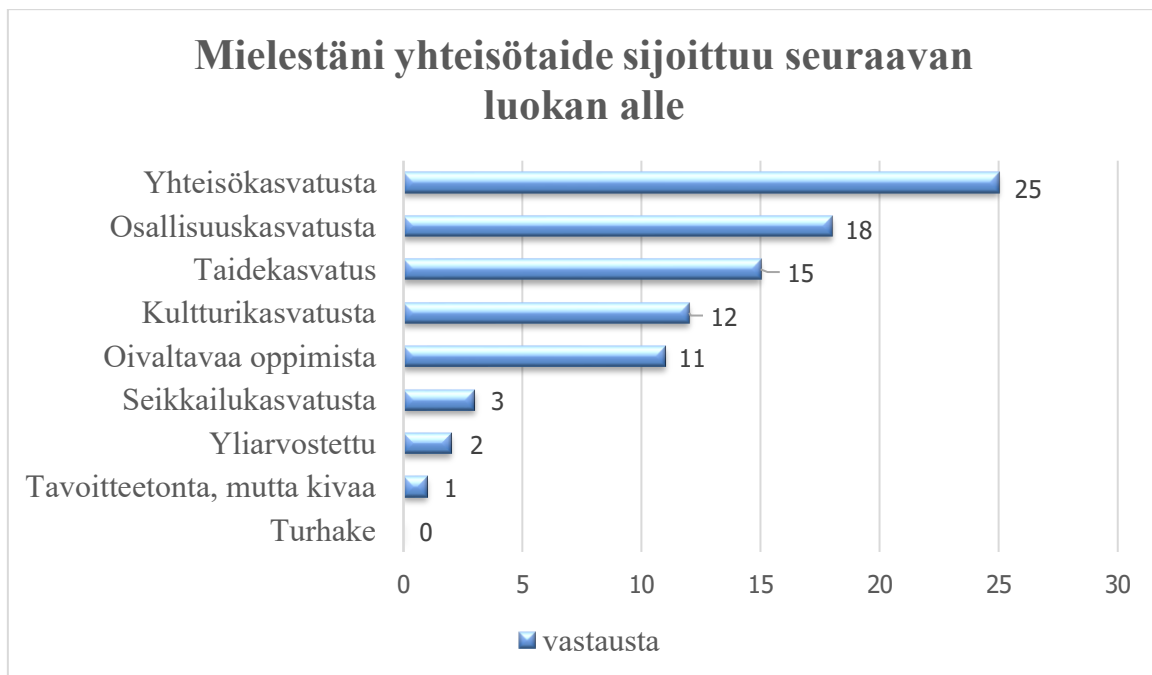
Kuvio 2. Likert -asteikolla miksi taidelähtöiset menetelmät ovat tärkeitä nuorisotyössä

Vastaajista (n=47) vain 41 vastasi avoimeen kysymykseen, jossa pyydettiin määrittelemään lyhyesti mitä yhteisötaide on. Vastauksissa toistui tietyt teemat. Suurin osa heistä (22) avasi termiä käyttäen ”yhdessä” -sanaa. Kuusi vastaajaa kuvaili menetelmää yhteisö -termiä käyttäen ja saman verran vastaajista mainitsi kuvailuissaan luovuuden. Osallisuus mainittiin kolmessa vastauksessa. Kysyttäessä miten yhteisötaide eroaa muista taidelähtöisistä menetelmistä, enää 36 vastaajaa kertoi näkemyksensä ja 11 jätti kokonaan vastaamatta. Kuusi vastaajaa ei osannut määritellä eroja. Vastauksissa tuli selkeästi enemmän hajontaa, kuin edellisessä kysymyksessä. Eniten erottavaksi tekijäksi nähtiin yhteisöllisyys (9) ja yhdessä tekeminen (6). Näissä vastauksissa nousi myös ryhmätyö esiin (3), samoin kuin se, että yhteisötaide olisi muita menetelmiä suurempaa jollain tavoin (4). Osallisuus mainittiin enää kerran.

Kuvio 3. Vastaajista lähes puolet käyttää työssään yhteisötaidetta.

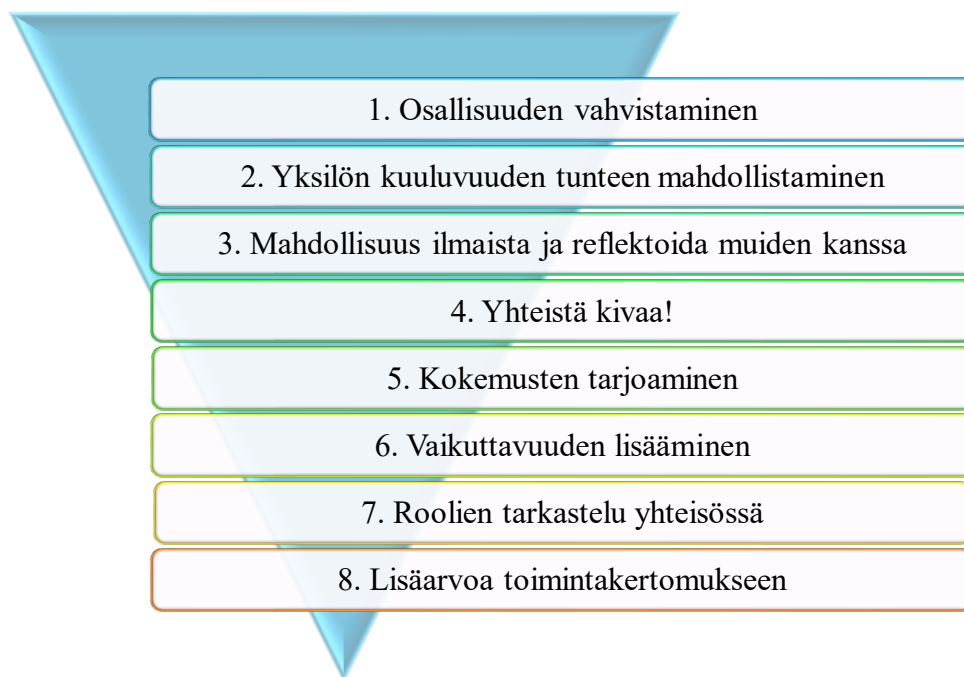
Kun vastaajia pyydettiin miettimään minkä luokan alle yhteisötaide sijoittuu, oli hajonta todella laaja. Vastausvaihtoehtojen lisäksi vastaajalla oli mahdollisuus valita useampi kuin yksi vaihtoehto. Lähes kaikki vastaajista valitsivat useamman vastauksen ja vain kolme jätti vastaamatta. Neljä vastasi avoimeen ”muu, mikä”- kohtaan, mutta ne piti sisällään kysymykseen valmiiksi listattuja luokkia.

Kuvio 4. Vastaajien (n=47) näkemys minkä luokan alle yhteisötaide sijoittuu.

Kyselyyn vastaavia pyydettiin laittamaan yhteisötaiteen hyödyt tärkeysjärjestykseen. Tarkoituksena oli nähdä miten ammattilaiset kentällä arvottavat erilaisia hyötyjä, joita yhteisötaiteesta

saadaan. Vastauksissa selkeästi osallisuuden lisääminen oli tärkein hyöty. Alimmilleen järjestyksessä se sijoitettiin kaikkien vastaajien kesken (n=47) viidennelle sijalle ja ensimmäiseksi se sijoitettiin 12 kertaa ja toiselle sijalle se sijoitettiin 15 kertaa. Osallisuuden lisäämisen kanssa ensimmäiseksi sijoitettiin yhtä monta kertaa myös yhteinen kiva (12). Lähelle ylsi myös Mahdollisuus ilmaista ja reflektoida muiden kanssa (11). Hajontaa äänien kanssa oli paljon. Eniten yhtä mieltä oltiin kuitenkin siitä, että vähiten tärkeää menetelmän hyödyistä oli lisäarvo toimintakertomukseen (40).

Kuvio 5. Yhteisötaiteen hyödyt

Viimeisenä kyselyssä vastaajilla oli mahdollisuus antaa muuta palautetta yhteisötaiteen käyttämisestä nuorisotyössä. Tähän kysymykseen vastasi vain 12 ja näistäkin kolme ei kirjoittanut kommenttikenttään mitään. Kaksi vastaajaa käytti tilaisuuden antamalla palautetta: toinen nosti esiin opinnäytetyön tärkeyden (Vastaaja 26) ja toinen kyselyn toimivuuden (Vastaaja 1). Vastaajista 4 oli sitä mieltä, että nuorisotyössä tulisi käyttää yhteisötaidetta enemmän välineenä. Yhteisötaide koettiin tarpeelliseksi, mutta osaamista vaativaksi (Vastaaja 14) hyväksi lisäksi (Vastaaja 35). Koulutusta ja menetelmien jakamista toivottiin myös (Vastaaja 6).

5.4 Analyysi: Vastaajien näkemykset avattuna

Aineisto purettiin käyttäen Microsoft Formsin omaa tekoälyä, joka kokoaa lukuja yhteen, sekä Excel -ohjelmaa. Excelillä aihealueiden ja merkittävien sanojen poiminen vapaasanaisista vastauksista oli helpompaa. Taulukon avulla oli myös helpompi jäljittää vastaajien työroolien, toimipisteiden ja vastausten välistä suhdetta ja sitä myötä tulkita asenteita. Analyysiä tehdessä pyrittiin pitämään mielessä tutkimuskysymykset ja pohtimaan vastauksia näitä ajatellen.

Taidelähtöisten menetelmien käyttämiseen liittyvissä kysymyksissä selviää, että vastaajien roolilla ei ollut selkeää suhdetta siihen käyttääkö menetelmiä vai ei. Eniten vastaajista koki käyttävänsä menetelmiä työssään vain vähän tai ei mielestään ollenkaan. Vastaajissa oli mukana myös esihenkilöitä. Mielenkiintoista oli, että myös esihenkilöasemassa olevista osa koki käyttävänsä työssään taidelähtöisiä menetelmiä esimerkiksi pajatyöskentelyssä. Tämä on hierarkkisesti toimivissa organisaatioissa erikoista, mutta nuorisotyössä hyvinkin tavallista. Kuten kappaleessa 2.5 todettiin, nuorisotyö on hyvin aliresursoitua ja työtehtävät ovat laajoja (Liikala, 2023). Esihenkilötehtävien lisäksi samoille henkilöille voi kuulua perusnuorisotyön tehtäviä, kuten kulttuurinen nuorisotyö tai tilatyöskentely.

Kappaleessa 2.5 nostettiin yhdeksi esteeksi taidelähtöisten menetelmien käyttämiseen asenteet. Vastauksia tulkittaessa voidaan nähdä tämä käytännössä. Vastaajista 8/47 kertoi, ettei käytä ollenkaan taidelähtöisiä menetelmiä. Tarkastellessa näiden vastaajien muita vastauksia, voidaan nähdä, että läpi vastausten asenteet peilautuvat negatiivisena menetelmiä kohtaan. Esimerkiksi kysyttäessä mitä esteitä heillä on käyttää taidelähtöisiä menetelmiä, vastaaja 1 on luetellut vastaukseksi: Mitkään taidemuodot eivät kiinnosta minua; Haluaisin, mutta en ole saanut koulutusta/ En osaa; Haluaisin, mutta nuoret eivät osallistu; Resurssit eivät riitä; Työnantajan ei mahdollista menetelmien käyttöä. Känkkäisen näkemys (2013, s.114.) siitä, että kaikilla asennetasoilla vaaditaan enemmän uteliasuutta, avoimuutta ja ennakkoluulottomuutta, näyttäyty hyvin tämän vastaajan kohdalla. Näistä 8/47 vastaajasta myös 6/47 on jättänyt vastaamatta tai ei ole osannut arvioida, miten yhteisötaide eroaa muista taidelähtöisistä menetelmistä. Heistä yksi koki, että haluaisi käyttää yhteisötaide -menetelmää, mutta ei osaa. Vastauksia tutkiessa tulee myös muistaa, että kulttuurinen nuorisotyö, mutta myös taidelähtöiset menetelmät, helposti limittyvät muihin nuorisotyön kerroksiin ja tekee tunnistamisen vaikeaksi (Ruotsalainen, 2016, s.9). Yhteinen ammattikieli ja termistö toisi uutta ulottuvuutta osaamisen sanoittamiselle, mutta ehkäisisi myös ennakkoluuloja (Kustula, 2015, s.11–14). Vastauksissa myös nuorten asenteet ja osallistuminen nähtiin haasteena (9/47). Tämän voidaan arvella osittain johtuvan

aikuisten- ja nuorten välisten kulttuurikäsitteiden eroista. Nuoret haluavat rajata aikuiset pois omasta kulttuuristaan ja taidelähtöisten menetelmien käyttäminen voidaan nähdä liian ohjaaja-vetoiseksi. Onkin hyvä muistaa osallistaa nuoria mukaan ja antaa nuorille mahdollisuutta kuljettaa toimintaa ja kulttuuria omaan suuntaansa. Aikuinen ei ole aina oikeassa, vaan tulee kuulla nuorten ajatuksia. Tämä antaa mahdollisuuden päästä syvemmälle nuorten maailmaan. (Bardy & Haapalainen & Isotalo & Korhonen, 2007, s.278.)

Asenteet eivät tietenkään aina ole negatiivisia. Suurin osa vastaajista asennoitui myönteisesti taidelähtöisiin menetelmiin. He kokivat, että käyttävät työssään taidelähtöisiä menetelmiä, mutta olivat myös kiinnostuneet käyttämään sitä enemmänkin. Viimeisestä avoimesta palautekysymyksestä nousi myös muutamalla vastaajalla toive lisäkoulutuksesta ja siitä, että menetelmää pitäisi käyttää enemmän. Muutama vastaajista (4/47) koki, että haluaisi käyttää menetelmiä, mutta sitä ei mahdollisteta ja osa (6/47) nosti esiin resurssien riittämättömyyden esteeksi toteuttaa taidelähtöistä toimintaa. Mielenkiintoista olisi ollut vielä lisäkysymyksellä sanoittaa miten he resurssin riittämättömyyttä avaisivat: Onko kyseessä materiaalien hankinta, työvoiman riittämättömyys, koulutuksen puute, tilojen vähyys vai joku muu? Ilman lisäkysymystäkin tämä kertoo siitä, että jokin puute estää heitä käyttämästä menetelmää.

Vastausten perusteella voidaan nähdä, että arkityön lisäksi taidelähtöiset menetelmät jalkautuvat myös nuorisotyön omien tilojen ulkopuolelle erilaisten toimintojen muodossa, joista sitä käytettiin eniten tapahtumissa (21/47). Onkin tärkeää kulttuurisen kasvatuksen kannalta jalkauttaa taidelähtöisiä menetelmiä laajasti ja luoda taide-elämyksiä nuorille mahdollisimman esteettömästi. (Lehikoinen 2021.) Mielenkiintoista oli myös nähdä vastauksista, että sekä yksilö- (15/47) että ryhmätyöskentelyyn (29/47) oli käytetty taidelähtöisiä elementtejä ja välineitä. Yksilötyön nouseminen vastauksissa selittyy sillä, että vastaajakunnassa oli paljon muun muassa etsivän nuorisotyön ammattilaisia, joiden pääsääntöinen työ on tehdä yksilötyötä (Piironen, n.d.). Vaikka osaamisen voidaan pelätä valuvan resurssipulassa nuorisotyöstä pois päin, osoittaa mielestäni vastausten jakautuminen monipuolisesti toimintojen kesken sen, että kentällä on edelleen paljon tietoa ja taitoa soveltaa menetelmiä erilaisiin ympäristöihin. (Liikala, 2023.)

Todella moni ammattilainen näki arvoa menetelmien käyttämisessä. Vastaajat kokivat, että menetelmät tarjoavat paljon myös niille, jotka eivät pidä luovuudesta. Vastauksia tarkasteltaessa voidaan havaita selkeitä yhteyksiä taidelähtöisten menetelmien arvon ja hyödyn sekä nuorisoi-

työn tavoitteiden välillä. Ihmetystä vastauksissa kuitenkin herätti monen mielipide kysymykseen siitä, että menetelmät ovat vain kivaa ilman suunnitelmallisuutta ja tavoitteellisuutta. Enemmistö (35/47) vastasi tähän olevansa samaa tai täysin samaa mieltä. Näkemys herättää kysymyksen siitä, mitkä motiivit erilaisten työkalujen ja menetelmien käytöllä on nuorisotyössä ja käytetäänkö niiden tavoitteellisuuden pohtimiseen aikaa kentällä (Kiilakoski, 2015, s.127).

Yhtenä nuorisotyön tärkeänä tavoitteena on lisätä nuorten mahdollisuuksia vaikuttaa omaan elinympäristöönsä ja tukea aktiivista kansalaisuutta (Nuorisolaki, 2016, 2–4§, 24§). Menetelmien nähtiin lähes yksimielisesti lisäävän osallisuutta, joka tukee myös kansalaiskasvatusta. Kuitenkin kyselyssä 10/47 vastanneista oli eri mieltä tai ei samaa eikä erimieltä siitä, lisäävätkö taidelähtöiset menetelmät nuorten mahdollisuuksia vaikuttaa elinympäristöönsä. Vastausten perusteella menetelmiä halutaan pääsääntöisesti käyttää ja niiden hyödyt tunnustetaan, mutta samaan aikaan voidaan päätellä, että niiden täysi potentiaali jää käyttämättä. Ristikkäistarkastelussa näitä vastauksia tukee hyvin vastaajien mielipiteet, siitä mitkä yhteisötaiteen hyödyt nähdään tärkeimpänä (Kuvio 5). Vaikuttaminen koetaan myös tässä kysymyksessä vain pienenä hyötynä.

Vastaajista 22/47 käytti työssään yhteisötaidetta ja 25/47 ei käyttänyt (Kuvio 3). Vastaajien yhteisötaiteen määritelmistä nousi luovuuden, yhdessä tekemisen ja yhteisöllisyyden tematiikkaa. Näihin termeihin liittyy hyvin vahvasti myös yhteenkuuluvuuden tunne (Heikkinen, 2023, s.10). Kysyttäessä miten yhteisötaide eroaa muista taidelähtöisistä menetelmistä, saatiin vain 30/47 vastausta. Sinällään kysymyshän on vaikea, kun pyydetään erottamaan yhteisötaide laajalaisesta taidelähtöisten menetelmien käsitteistöä. Tarkoituksena olikin nähdä vastaajien sisäistä pohdintaa siitä, mikä yhteisötaiteessa erityisesti olisi erottava tekijä tai määrittävä tekijä muihin menetelmiin nähden. Kysymyksen vaikeus aiheutti myös hajontaa vastausten teemoihin, vaikka enemmistö edelleenkin sanoitti yhteisöllisyyden, yhdessä tekemisen ja ryhmätyön kautta eroja. Vastauksissa erityisesti mielenkiintoa herätti erään nuoriso-ohjaajan ja erään asiantuntijan näkemykset eroista:

”Sisältää yhteisöllisyyden käsitteen ja toteutuksen vrt. taulun maalaaminen yksin kotona kuin taulun maalaaminen samassa tilassa muiden kanssa tai saman taulun maalaaminen yhdessä. Eli se kannustaa vuorovaikutukseen muiden kanssa” (vastaaja 13.)

”Julkisuus” (vastaaja 13.)

Molempiin vastauksiin sisältyy yhteisötaiteen punainen lanka, kuten kappaleessa 3.1 kerrottiin.

Yhteisötaiteen luokittelun vastausten tulokset olivat yllättäviä (Kuvio 4). Vastaajilla oli mahdollisuus antaa äänensä useammalle luokalle, jotta nähtäisiin miten ammattilaiset kokevat sen asettuvan perusnuorisotyön alla. Yhteisötaiteen oletetaan automaattisesti asettuvan kulttuurisen nuorisotyön kattokäsitteen alle taidelähtöisenä menetelmänä. Vastaajilta kulttuurikasvatus sai vain 12/47 ääntä. Vastaajat kokivat yhteisötaiteen asettuvan enemmän yhteisökasvatuksen alle (25/47), jossa pyritään vahvistamaan yhteisöllisyyttä, yhteistyötä ja sosiaalista vastuuta. Yhteisökasvatuksessa keskeisenä osana toimii yhteisö itse, mutta toimintaa ohjaavat kasvattajat ja toiminta painottaa demokratiaan (Kolehmainen, 2018, s.9). Osallisuuskasvatuksen suosio (18/47) sopii jatkoksi yhteiskasvatuksen suosiolle. Oivaltavan oppimisen koettiin myös sopivan yhteisötaiteen yläluokaksi. Oivaltava oppiminen on erityisen hyödyllistä, koska se auttaa oppijaa soveltamaan oppimaansa eri tilanteissa ja kehittämään syvempää ymmärrystä maailmasta (Oksanen, 2019, s.29). Tämäkin kuvaus sopii yhteisötaiteeseen täydellisesti. Nämä huomiot luokittelusta on hyvin verrattavissa myös siihen, miten vastaajat kokivat tärkeimmiksi yhteisötaiteen hyödyt (Kuvio 5).

6 CASE UNELMIEN ORIVESI

Kehittämistyön aineistona kyselyn rinnalla käytettiin tapausesittelyä. Näin saatiin konkreettinen esimerkki kohdattavista haasteista, kuten asenteista, sekä selkeytetään hyötyjä ja pedagogisia lähtökohtia. Esiteltävässä tapauksessa yhteisötaide sijoittuu kouluun ja koulumaailmaan, jossa kaikilla on mahdollisuus osallistua esteettömästi ja tasavertaisesti toimintaan, ilman sosioekonomisia, kulttuurillisia tai rakenteellisia rajoituksia. Aineisto oli oleellinen, sillä yhteisötaidetta pyritään toteuttamaan muissa, kuin nuorisotyön omissa tiloissa. Lisäämällä tietämystä yhteisötaiteen prosesseista verkostossa, yhteistyön kynnykset madaltuvat.

Case esittelyssä tarkastellaan 2024 syksyllä toteutettua yhteisötaiteenprojektia: Unelmien Orivesi. Projektin tavoitteena oli lisätä osallisuutta, kansalaisaktiivisuutta ja tuoda vaikuttavuuden elementtejä Oriveden kaupungin alakoululaisille, käyttäen taidelähtöistä menetelmää. Koululaisia oli tarkoitus innostaa tulevaisuusajatteluun sekä saada pohtimaan oman kaupungin palveluntarjontaa ja elinvoimaisuutta. Suurimpana yhteistyökumppanina projektissa oli alakoulujen henkilökunta. Mukana projektissa oli myös taiteilijayrittäjä Sami Yrjölä, Oriveden kaupungin luottamushenkilöt ja päättäjät, viestintävastaava sekä Oriveden yrittäjät.

6.1 Pohjatyo

Projekti aloitettiin pohtimalla aihealuetta, tarpeita ja tavoitteita työtiimin kesken. Pohdimme edellisten vuosien töitä ja sitä, miten voisimme lähestyä uudella tavalla yhteisöllistä taidetta. Valitsimme teemaksi osallisuuden ja kaupunkikehittämisen siltä pohjalta, että nämä aihealueet oli juuri olleet pinnalla vasta julkaistun Kaupunkistrategian myötä. Aiheelle luotiin ympärille viitetarina.

Nuorisopalvelut tilasi Sami Yrjölältä yhteisötaiteen pohjaksi kartan Oriveden kaupungista. Toiveena tilaukselle oli karikatyyrinen teos, joka jättäisi mielikuvitukselle varaa toteuttaa täysin uudenlainen Orivesi. Tilaus valmistui kahdessa viikossa.

Unelmien Orivesi -yhteisötaiteella tavoiteltiin 532 koululaista, kolmella eri koululla: Rovastinkankaan koulu (12 luokkaa), Kultavuoren koulu (13 luokkaa) ja Eräjärven koulu (3 luokkaa). Nuorisopalvelut antoivat jokaiselle koululle omat toimintapäivät, jolloin yhteisötaidetta toteutettaisiin. Yhteisötaidetta koululaiset tekivät luokkana, omana mikroyhteisönään. Tehtävään oli varattu 40 minuuttia per luokka. Isoille kouluille annettiin kaksi päivää ja pienemmälle Eräjär-

ven kyläkoululle yksi päivä. Koulun henkilökunnalla oli mahdollisuus itse tehdä luokkien vuorojaot koulun sisäisten aikataulujen mukaan. Kouluilta pyydettiin erillistä, rauhallista tilaa, jossa luokat voitaisiin kohdata ja projektiin syventyä, ilman ylimääräistä häiriötekijää.

Nuorisopalvelut varasivat tilat ja kutsuivat yhteistyökumppanit tutustumaan taideprojektiin syyskauden päätteeksi.

6.2 Työskentely kouluilla

Koululaiset kohdattiin erillisessä rauhallisessa tilassa, jossa he istuivat lattialla ympyrässä niin, että kukaan ei ollut ympyrän sisä- tai ulkopuolella; yhdessä ja tasavertaisena. Ympyrän sisäpuolen muodosti piirustusalustat, joiden sisäpuolella oli satoja tusseja, erivärisiä papereita ja saksia.

Koululaisten rauhoittuessa paikoilleen nuoriso-ohjaajat esittelivät tehtävän. Tehtävänannossa koululaisille annettiin mahdollisuus luoda elinvoimainen ja viihtyisä Orivesi siten, että lapsena täällä olisi hyvä kasvaa, opiskelijana jäisi mielellään kotikaupunkiin ja aikuisena haluaisi perustaa tänne omankin perheen.

Yhteisötaiteen pohjana oli Sami Yrjölän maalaama kartta Oriveden kaupungista, jossa oli esillä päätiet ja muutama maamerkki ympäri Oriveden keskustaa ja loput rakennukset oli tehty ”haamurakennuksiksi”, jotka näkyivät vain vaaleina silhouetteina katukuvassa. Koululaisten kanssa käytiin läpi maamerkit, jotta nähtiin kuinka hyvin ”kartalla” he olivat. Haamurakennusten tehtävä oli auttaa koululaisia hahmottamaan kaupunkia, mutta joiden päälle saattoi rakentaa tai sijoittaa mitä vain.

Koululaisille annettiin tehtävään viitekehys siitä, että budjetti on rajaton ja kaikki unelmat ja toiveet ovat hyväksyttäviä ja hyviä. Kenenkään unelmille ei saanut nauraa tai sanoa ei; periaatteena oli ”jos Ville haluaa Orivedelle formularadan, Ville saa formularadan”. Tässä vaiheessa koululaisille kerrottiin, että jokaisella haaveella ja unelmalla on paikkansa yhteisössä. Merkitävä tieto koululaisille oli, että kaikki luokan kuvittamat haaveet vietäisiin elinvoimajaostoon, elämänlaatupalveluihin ja kaupunkisuunnitteluun, sekä julkaistaisiin myös sosiaalisessa mediassa. Koululaisia kehoitettiin käyttämään mahdollisuus saada oman äänensä kuuluviin aikuisten maailmassa ja miettimään, mitä todella kaipaisivat kaupunkiinsa.

Luokalle annettiin mahdollisuus käydä ideakerros, jotta vältyttäisiin siltä ongelmalta, että ”Unelmien Orivedessä olisi kaksikymmentä formularataa”. Heille kirkastettiin ajatusta siitä,

että mitä enemmän unelmia on ja niitä sanoitetaan, sen paremmin aikuiset ymmärtävät koululaisten näkemyksiä omasta kotikaupungistaan. Jos luokasta jollain ei ollut vielä ideakerroksella ideaa, he saivat pohtia kerroksen ajan toiveitaan. Mikäli tässä vaiheessa tuli useampi ”en tiedä” vastaus, motivoitiin luokkalaisia kilpailuvietin kautta kertomalla, että edellinen luokka oli saanut yli 20 upeaa ideaa ja unelmaa esille. Koululaisten kertoessa vuoroillaan unelmansa, nuorisohjaajat innostivat ja motivoivat kehumalla ideoita ja pyrkimällä nostamaan aina jotain positiivista esiin.

Ideakerroksen jälkeen annettiin ohjeeksi, että heillä olisi 10 minuuttia aikaa piirtää ja halutessaan leikata muotoon unelmansa ja tulla kiinnittämään se karttapohjaan. Tärkeäksi vinkiksi heille annettiin, että olipa unelma mikä tahansa, olisi äärimmäisen tärkeää kirjoittamalla nimetä mikä unelma on. Heille annettiin tästä esimerkiksi se, että jos joku piirtää punaisen talon, mutta ei nimeä sitä, päättäjät tai aikuiset eivät tiedä onko kyseessä bensa-asema, kioski, kirjasto vai koulu. Nimeäminen pyydettiin tekemään joko kuvan ala tai yläpuolelle, mutta samalle puolelle paperia piirustuksen kanssa. Koululaisia kannustettiin jo valmiiksi miettimään, mihin he unelmansa kartalla sijoittaisivat. Heille annettiin myös mahdollisuus askarrella useampi unelma, mikäli he ehtivät saada ensimmäisen valmiiksi ja kiinnitettyä tauluun, ennen ajan loppumista.

Tehtäväajan päätyttyä koululaiset pyydettiin istumaan takaisin ympyrälle ja työ purettiin käymällä yhdessä läpi koko kartta ja siihen nousseet ideat.

Tärkeämpää on kannustaa kaikkia unelmoimaan, sillä unelmat voivat johtaa parempaan yhteiseen tulevaisuuteen tai yhteisöön.

6.3 Unelmista elinvoimaan

Koulukierrosten jälkeen Oriveden nuorisopalvelut kutsuivat Nuorten kampukselle Elinvoimajaoston, elämänlaatupalvelut ja kaupunkisuunnittelun, sekä Oriveden yrittäjät kokoukseen. Kokoukseen kutsuttiin 17 henkilöä. Kokousaika valikoitui työaikaan sijoittuvaan ajankohtaan.

Kokouksen alussa esiteltiin paikalla oleville ensin yhteisötaide -toiminta ja toiminnan tavoitteet, haasteet ja onnistumiset. Kokousvieraille kerrottiin mitä aikaisempina vuosina yhteisötaitteen kierroksilla oli tehty ja mihin ilmiöihin tuolloin oli pureuduttu.

Unelmien Orivesi -teos esiteltiin kokousvieraille niin, että heitä pyydettiin asettautumaan lapsen asemaan ja mieleen. Heille annettiin sama tehtävän anto tuohon rooliin, kuin lapsillekin annettiin. Tarkoituksena oli tarkastella, kuinka kokousvieraat pystyivät asettumaan lasten asemaan ja katsomaan kaupunkia lasten silmin.

Tehtävän jälkeen tulokset purettiin yhdessä ja pohdittiin, vastaisiko aikuisten näkemys lasten teoksia. Tästä siirryttiin katsomaan lasten unelmia, jotka Nuorisopalvelut oli asetellut seinälle ja jaotellut ne 11 alakategoriaan:

- Kaupat
- Liikuntapaikat
- Harrastukset
- Kulttuuri
- Ostoskeskukset
- Huvipuistot
- Ravintolat
- Kaupunkisuunnittelu
- Hotellit
- Muut
- Koulutus

Kuva 2. Lasten unelmat ja toiveet jaettuna eri kategorioihin.

Kokousvieraat olivat hämmästyneitä, kuinka paljon koululaiset olivat kirjanneet ylös haaveitaan ja ajatuksiaan. Aikuisille annettiin aikaa tutkia läheltä unelmia ja ajatuksia, käyden keskenään keskustelua havainnoistaan. Nuoriso-ohjaajat kuljettivat vapaan keskustelun jälkeen puheen siihen, vastasiko kokousvieraiden käsitys lasten haaveista seinällä näkyvää todellisuutta ja mikä eniten yllätti heidät.

Kuva 3. Lasten unelmia läheltä (Kuvaus: Jenni Koponen)

Kokousvieraille esiteltiin Powerpoint -tilastoina haaveet ja unelmat. Lopuksi heille annettiin mahdollisuus kertoa palautetta yhteisötaiteesta, vaikuttavuudesta, osallisuusmallista ja käydä pohdintaa siitä, olisiko koululaisten unelmista joku lähiaikoina helposti toteutettava tai sovellettavissa kauempana tulevaisuudessa.

Osana unelmien näkyväksi tekemistä Oriveden nuorisopalvelut julkaisi sosiaalisessa mediassa koululaisten Unelmien Orivesi teokset joululomalla 2024. Teokset laitettiin julkaisuihin luokaryhmittäin 0–2-luokat, 3–4-luokat ja 5–6-luokat. Kuvat julkaistiin Nuorten Kampuksen Instagramissa ja Facebookissa. Oriveden kaupungin tiedottaja Jenni Koponen julkaisi myös kootun postauksen Oriveden kaupungin nettisivuilla yhteisötaiteen tuloksista.

6.4 Analyysi

Unelmien Orivesi -teos oli osa Oriveden Nuorisopalveluiden joka syksy tehtävää yhteisötaiteen kierrosta, jossa nuorisotyössä käytetään taidelähtöisiä menetelmiä koululuokkien yhteisöllisyyden ja ryhmähengen rakentamiseen.

Nuorille tarjottiin mahdollisuus taiteen kautta vaikuttaa oman ympäristönsä, yhteisönsä ilmiöihin tai rakenteisiin. Mahdollisuus vaikuttaa muuttaa yhteisötaiteen heille merkitykselliseksi ja antaa heille äänen aikuisten maailmassa, tehden heidän näkemyksensä maailmasta näkyväksi (Airaksinen & Ala-Vannesluoma & Karkkulainen & Kastu & Sipi & Varonen, 2019, s.17).

Osallisuustyöpajat on otettu käyttöön monessa kaupungissa, ja kaupungit ovat ottaneet osallisuuden mukaan kaupunkistrategiaansa. Näin myös Oriveden kaupunki, jonka palvelulupauksessa puhutaan niin osallisuudesta, elinvoimaisuudesta, muutoksesta sekä lasten ja nuorten hyvästä kasvusta (Oriveden kaupunkistrategia 2030).

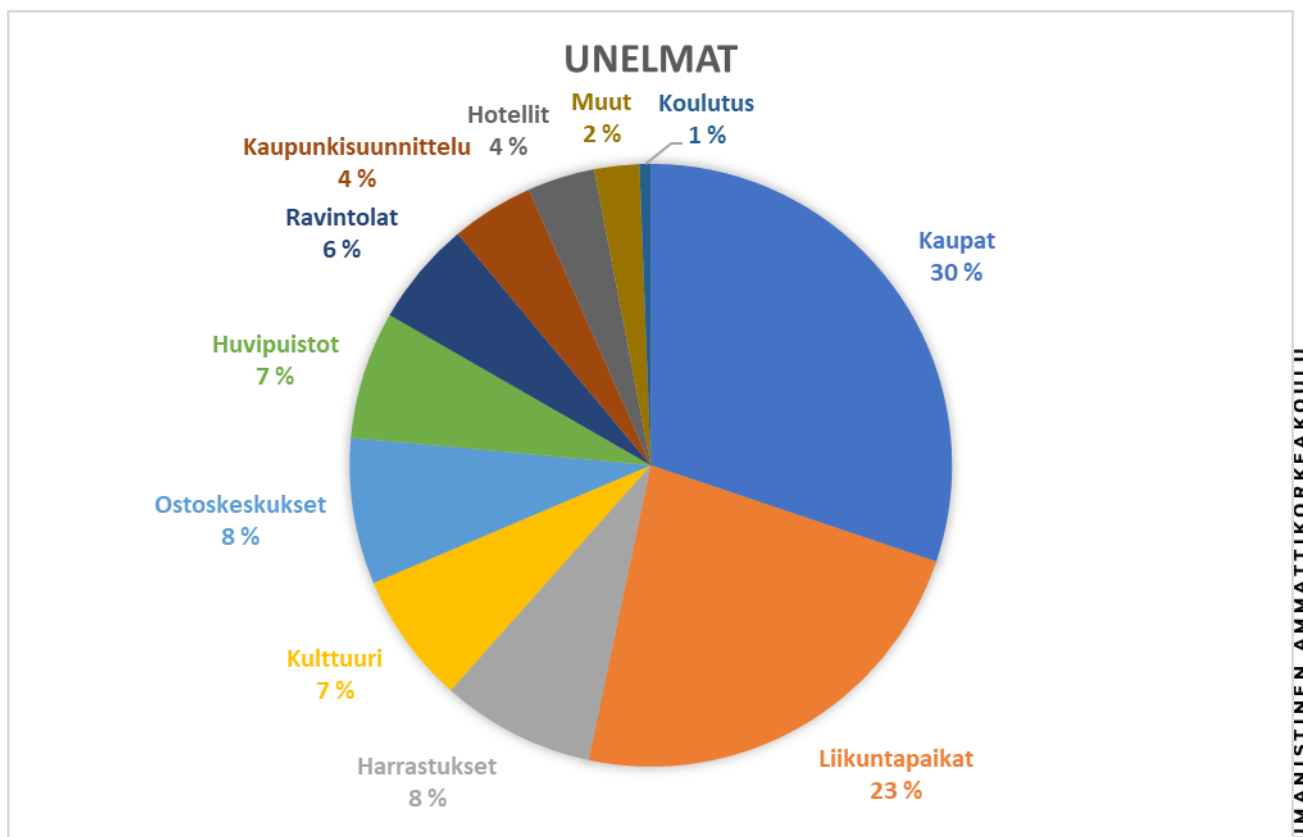
Palvelulupauksemme: Orivesi uudistuu ja toimii kestävästi

Vahvistamme elinvoimaamme	Edistämme asukkaiden hyvinvointia	Johdamme innovatiivisesti ja kestävästi
Orivesi on rohkeasti kehittyvä, investointeja houkutteleva ja tulevaisuutta ennakoiva kaupunki	Turvaamme lasten ja nuorten hyvän kasvun ja oppimismahdollisuudet	Henkilöstön osaaminen ja hyvinvointi ovat johtamisen keskiössä
Kaupungin joustava maankäyttö ja ketterät elinkeinopalvelut tuovat virtaa koko Orivedelle	Asukkaat ovat aktiivisia ja hyvinvoivia.	Uudistamme johtamista ja toimimme suunnitelmallisesti ja taloudellisesti
<ul style="list-style-type: none"> Elinvoimaohjelma Tampereen kaupunkiseudun strategia ja Business Tampereen elinkeinostrategia 	<ul style="list-style-type: none"> Hyvinvointisuunnitelma Osallisuussuunnitelma 	<ul style="list-style-type: none"> Työhyvinvoinnin kehittämissuunnitelma Hiilineutraali -tiekartta

Kuva 4. Oriveden kaupunkistrategian palvelulupaus (Oriveden kaupunkistrategia 2030.)

Taidelähtöisellä menetelmällä on tarkoituksena tukea lapsien halua osallistua ja vaikuttaa omaan elinympäristöönsä, sekä vahvistaa yhteisöllisyyttä, yhteenkuuluvuutta mutta myös sitouttaa omaan kaupunkiinsa. Osallisuus ja sitouttaminen vaativat kansalaiselta luottamusta hallintoon. Tämä onkin tärkeää nuorisotyössä, kun pyritään kasvattamaan aktiivisia kansalaisia. Luottamus hallintoon liittyy kansalaisten uskoon siitä, että päätöksentekijöillä on halu, valmius ja kyky toimia kansalaisten etujen mukaisesti ja että he toimivat vastuun ja tilivelvollisuuden mukaisesti. Luottamukseen liitetään ajatus kohteen kompetensseista, sitoumuksesta ja ennustettavuudesta. Kompetenssissa luottamuksen kohde toimii odotusten ja intressien suuntaisesti. Sitoutuminen puolestaan pohjautuu välittämiseen tai vastuullisuuteen. (Lähteenmäki-Smith & Manu, 2023, s.54.) Koululaiset ottivat vastaan hyvin haasteen sanoittaa unelmiaan ja selkeää innostuminen tehtävän esittelyssä oli havaittavissa, kun heille kerrottiin, että heidän toiveensa viedään päättäjäille ja virkamiehille. Selkeästi he uskoivat, että silta heidän ja hallinnon välillä oli näin muodostettu.

Projektissa syntyi 497 ideaa ja unelmaa, 28 luokan ja kolmen koulun voimin. Rovastinkankaan koululta tuli 222 unelmaa, Kultavuoren koululta 240 unelmaa ja Eräjärven koululta 35 unelmaa. Unelmat jaettiin 11 alakategoriaan ja purettiin Excelillä diagrammiksi, joka on helpompi jäsentää kuin pelkkä teksti.

Kuva 5. Unelmien Orivesi -taideteoksen tuloksien (497 tuotosta) esittely 2024.

Selkeästi eniten unelmista nousi elinvoimaan liittyviä unelmia erilaisten kauppojen muodossa. Toiseksi eniten unelmia tuli liikuntapaikoista. Muissa alakategorioissa oli tasaisempaa jakautumista harrastusten (muut kuin liikuntapaikat), kulttuurin, ostoskeskusten, huvipuiston ja ravintoloiden välillä. Jokaisesta alakategoriasta tehtiin oma diagramminsa, jolloin päästiin päättäjien ja virkamiesten kanssa keskustelemaan jokaisen vastuualueista ja pohtimaan niistä nousevia teemoja.

Itse nuorten kanssa tehtävä oli hyvinkin mutkaton ja ohjeistuksen muuttaminen ikäryhmälle sopivaksi kävi helposti ja tehtävä oli kaikille ryhmille selkeä. Nuoret olivat innostuneita tehtävästä ja vain hyvin vähän oli havaittavissa roolitusten aiheuttamaa leikkisyyttä tai turbulenssia. Nuorten omista kulttuureista nousi ilmiöitä kuten Skipidi toilet pinnalle rehevöittämään kulttuurista pääomaa Oriveden keskustaan mm. patsaiden muodossa. Näiden nouseminen unelmiin herätti päättäjissä hyvää keskustelua siitä, onko aikuisten kulttuuri ainoa, joka saa näkyä kaupunkikuvassa ja voiko aikuiset päättää nuorten puolesta millaista kulttuuria tulee suosia ja millaista ei.

Eri koulujen välillä oli havaittavissa selkeitä eroja siinä, millaisia ilmiöitä tai unelmia käsiteltiin tehtävänannon aikana. Tästä hyvin havaittiin, että jokainen koulu muodostaa oman mikroyhteisön, jolla on oma kulttuuri ja oma näkemys ympäröivään maailmaan.

Pääsääntöisesti koulun henkilökunta suhtautui Unelmien Orivesi -yhteisötaiteeseen hyvin ja mielenkiinnolla. Yksi opettaja ilmaisi tyytymättömyytensä ja ilmoitti, ettei hänen oppilaansa tule osallistumaan, koska hän ei koe hyödylliseksi aihetta. Yhden koulun kanssa myös oli tapahtunut sekaannus siitä, kohdataanko luokat heidän omissa tiloissaan vai tuleeko luokat erilliseen tilaan tekemään yhteisötaidetta. Tämän vuoksi muutama luokka ei päässyt osallistumaan toimintaan alkuperäisellä valitsemallaan ajallaan.

Rovastinkankaan koululla, joka sijaitsee hieman keskustan ulkopuolella, koululaiset toivoivat, että kartta olisi ollut keskustaa laajempi. Tällöin he olisivat päässeet kehittämään omaa asuin-aluettaan ja sen läheisyydessä olevaa Oriveden aseman seutua (n.5 km keskustasta). Heille selkeästi asumisalueen ja keskustan välinen matka aiheutti tunteen, että palvelut ovat kaukana ja ne haluttaisiin lähemmäs. Eräjärven koululla, joka sijaitsee noin 20 km kaupunkikeskuksen ulkopuolella, taas ymmärrettiin se, että keskustan kehittäminen on myös heidän etunsa.

Todelliseksi haasteeksi tässä yhteisötaiteen projektissa muodostui Unelmien Orivesi -kokouksen pitäminen. Päätäjien ja virkamiesten saaminen samaan aikaan samaan tilaan osoittautui todella haastavaksi. Osa luottamushenkilöistä teki päivätöitä ja siksi olivat estyneitä tulemaan paikalle. Myös lähellä olevan joululoman voidaan sanoa asettaneen omat haasteensa osallistumisille, ihmisten siivotessa työpöytänsä ennen lomakautta.

6.5 Näkökulmat ja ratkaisut

Nuorisotyön näkökulmasta yhteisötaiteen projekti oli tavoitteeltaan kulttuurisen nuorisotyön sydämessä. Taiteen tarkoitus oli tuoda näkyväksi yksilön, mikroyhteisön ja nuorisoyhteisön näkemykset maailmasta ja omasta elinympäristöstä. Tavoitteena oli taidelähtöisten menetelmien avulla silloittaa koululaisten ja julkisen hallinnon välistä kuilua vaikuttamiseen, sekä aktiivisen kansalaisuuden alkuun.

Projektin esivalmistelut olivat onnistuneita. Koulujen ja nuorisopalveluiden välinen kommunikointi oli selkeää ja helppoa, yksittäistä sekaannusta lukuun ottamatta. Eri ikäryhmät ja heidän kehitystasonsa oli helppo ottaa huomioon kohtaamisessa, koska projektissa oli selkeät menetelmät ja välineet. Rakenteet eivätkä asenteet päässet olemaan ylipääsemättömänä esteenä kulttuuriin osallistumiseen, vaan se oli saavutettavissa hyvin. Tässä kuitenkin vielä on parannettavaa ja tiedon lisäämiselle tilaa, varsinkin aikuisten näkemysten suhteen. Lasten asenteet olivat pääsääntöisesti innostuneita ja halukkaita tuomaan omaa panostaan osaksi projektia. Rovastinkankaan koululaisten toive laajemmasta kaupunkikuvasta kuultiin, vaikka suuremman kartan tekeminen logistiikan vuoksi olikin mahdoton. Koululaisille annettiin lupa tehdä erillisiä lapuja, joihin he kirjoittivat toiveita oman alueensa kehittämiseksi. Koululaiset olivat tästä muutoksesta tyytyväisiä ja tämä nuorten halu kehittää omaa aluettaan sanoitettiin myös kokouksessa. Tällaisista lapuista nousi muun muassa uusi jääkiekkokaukalo koulun alueelle.

Koulun henkilökunnalle nuoriso-ohjaajat selkeyttivät tavoitteita ja yhteisötaiteen mahdollisuuksia, sekä painotti, että kaikilla koululaisilla tulisi olla yhtäläinen oikeus osallistua oman yhteisönsä ja elinympäristönsä kehittämiseen. Tämä motivoi myös niitä opettajia, jotka pohtivat osallistuisiko heidän luokkansa toimintaan. Nuorisopalvelut myös tarjosivat lisäpäivän taiteen tekemiseen, sille koululle, jossa oli ollut sekaannusta, onko toiminta luokan omassa tilassa vai erillisessä tilassa. Kaikki sekaannuksen vuoksi yhteisötaidehetkensä menettäneet luokat saivat uuden ajan ja pääsivät osallistumaan toimintaan.

Ennen päättäjien ja virkamiesten kokousta eräältä kutsutulta kokousvieraalta tuli toive, jos vuoden vaihduttua olisi mahdollisuus pitää tilaisuus uudestaan, tällä kertaa iltakokouksena. Tärkeää onkin, että mahdollisimman laajalle hallinnon alueelle saadaan tieto koululaisten unelmista, jotta aktiivinen kansalaisuus ja hiljalleen heräävä luottamus julkiseen hallintoon saa tuulta alleen.

Oriveden kaupungin viestinnästä vastaava ehdotti, että Unelmien Orivesi -case esiteltäisiin helmikuussa Yrittäjien ja Oriveden kaupungin yhteistyöpalaverin yhteydessä. Suurin osa koululaisten toiveista oli elinvoimaan liittyviä, joten olisikin oiva tilaisuus herätellä paikallisten yrittäjien parissa keskustelua siitä, miten tulevaisuuden Orivesi rakennetaan innostavaksi ja elinvoimaiseksi.

Koululaisten kohtaaminen oli onnistunutta ja heidän motivointinsa vaikuttamiseen ja osallistumiseen helppoa. Voidaankin päätellä, että heillä on jo entuudestaan sisäistä luottamusta yhteiskuntaan ja hallitukseen, mutta myös nuorisopalveluihin heidän etunsa ajajina aikuisten maailmassa. Unelmien määrä yllätti positiivisesti, ei vain nuoriso-ohjaajia vaan yleisesti ottaen nuoret itsensä, kun toiminnan jälkeen refleктоitiin ja tarkasteltiin valmiita Unelmien Orivesi karttoja.

Tulosten purkaminen oli työlästä, mutta dokumentointi selkeytti paljon lasten unelmia. Purkessa tuloksia pyrittiin pitämään neutraali sävy tuloksissa ja jättämään tulkintavapautta kokouksen pohdintaosioon.

Päättäjien ja virkamiesten kokouksen toteuttaminen oli suurin haaste. Jos heitä ei voida aktiivoida kuuntelijan tai havainnoitsijan rooliin, kärsii vaikuttamisen mahdollistaminen ja osallistuminen. Paikalla olleista aikuisista kuitenkin välittyi aito mielenkiinto siitä, mitä koululaiset odottavat ja toivovat. Nuorisopalvelut lupasivat toimittaa materiaalit mm. Liikuntapäällikölle, jolle tuli paljon toiveita liikuntapaikkojen osalta, mutta joka ei päässyt osallistumaan kokoukseen. Joustamalla kokoussuunnittelussa ja viemällä viestiä eteenpäin, pyrkii nuorisopalvelut ylläpitämään kansalaisluottamusta ja tukemaan Oriveden kaupunkistrategiassa annettua palvelulupausta. Tässä mielestäni toteutuu hyvin sekä organisaation tavoitteet, nuorisotyön tavoitteet, mutta myös kansalaiskasvattamisen tavoitteet.

Sosiaalisessa mediassa teosten postaaminen on kerännyt lähemmäs 6000 digitaalista kontaktia digitaalisen nuorisotyön raportointiin. Kontaktilla tässä yhteydessä tarkoitetaan katselukertoja

ja näkyvyyttä. Tässä on hyvä esimerkki siitä, miten kulttuurinen nuorisotyö kietoutuu nuorisotyön muihin sisältöihin huomaamatta. Digitaalinen postaus teoksista ei ole vain yksinkertainen kuva, vaan se pitää sisällään vaikuttavuutta, osallisuutta, yhteenkuuluvuutta, kulttuuria, yhteiskunnallisia teemoja, ilmiöitä, aktiivista kansalaisuutta, luottamusta ja tietenkin, itse taidetta.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä opinnäytetyön luvussa yhdistetään eri aineistot ja teoriapohja. Näiden kautta on muodostunut johtopäätöksiä ja kehittämisideoita, joiden avulla voidaan kehittää tilaajan toimintaa, mutta myös koko ammattialaa.

7.1 Synteesi

Jo valitessani opintojeni alussa yhteisötaiteen opinnäytetyöni aiheeksi huomasin, ettei aiheesta ole tehty nuorisotyön ammattialan tekstejä tai tutkimuksia. Lehtorin kannustuksesta otin haasteen vastaan ja suuntasin katseeni tilaajan toiminnan kehittämisen lisäksi koko ammattialan ja kulttuurisen nuorisotyön kehittämistyöhön. Teoriapohjassa nojasin vahvasti taidemaailman tutkimustuloksiin ja tieteelliseen kirjallisuuteen, mutta löysin myös synonyymeja yhteisötaiteelle, joiden takaa löytyi myös pilkahdus nuorisotyönkin näkökulmaa (Pääkkönen, 2019). Lähteiden yhdistäminen tuotti vakuuttavan kuvan siitä, että vaikka taiteen ala onkin tutkinut yhteisötaidetta enemmän kuin nuorisoala, nivoutuu niiden periaatteet ja tavoitteet vahvasti yhteen. Teorian kautta pyrin avaamaan opinnäytetyöni tutkimuskysymyksiä:

Mitä on yhteisötaide? Onko yhteisötaide vain kulttuurista nuorisotyötä? Miksi nuorisotyössä tulisi käyttää yhteisötaidetta?

Vertaisanalyysissä kävin läpi kolmen eri kaupungin nuorisotyön perussuunnitelmat ja sen, miten niihin oli kirjattu kulttuurinen nuorisotyö. Analyysin kautta sain käsityksen siitä, miten ammattikunta sanoittaa ja arvottaa kulttuurista nuorisotyötä (Ruotsalainen, 2016). Tarkoituksena oli myös tutkia miten eri toimijoiden näkemykset eroavat toisistaan. Vertaisanalyysissä esiin nousi konkreettisesti Ruotsalaisen (2016) kuvaus siitä, kuinka kulttuurista nuorisotyötä on vaikea sanoittaa sen jakautuessa sulavasti muihin nuorisotyön osa-alueisiin. Nuorisotyö tarvitsee yhtenäiset termistöt, jotta työn tavoitteellisuus, moninaisuus ja välineet osataan sanoittaa myös nuorisolain (1285/2016) tavoitteiden mukaisesti. Vertaisanalyysissä kaikki kolme kaupunkia olivat kuvanneet oman toimintansa keinot hyvinkin erilaisina. Kiilakosken (2015) mukaan termistön yhdenmukaistamisen esteenä on myös se, että nuorisoalan perustyön raamit ovat kuin veteen piirretty viiva. Hänen mukaansa nuorisotyölle on ominaista vahva toiminnallisuus ja keskittyminen itse tekemiseen, sanoittamisen jäädessä taka-alalle. Aina toimintaa ei haluta tai edes osata kuvata tai perustella tavoitteiden näkökulmasta, sen sijaan tietotaito piilee syvällä käytännönäyttyössä ja teoissa enemmän kuin käsitteissä.

Laadullisessa kyselyssä vastauksista selvisi mielenkiintoisia yksityiskohtia nuorisotyön ammattilaisten näkemyksistä taidelähtöisiin menetelmiin. Aineistosta muodostui selkeä kuva siitä, miten kulttuurisen nuorisotyön kattokäsitteen alle mahtuu merkityksellisyyttä, osallisuutta ja erilaisia pedagogisia elementtejä, jotka täydentävät toinen toistaan. Vastauksista saatiin vahvistus asenteiden vaikutuksesta, mutta myös siitä, miten tutkimusaihetta sanoitetaan ja millaista terminologiaa siihen liitetään (Kustula, 2015). Vastauksista nousi lisää syvyyttä teorian tuomaan määrittelyyn siitä, mitä yhteisötaide on. Kysyttäessä onko yhteisötaide vain kulttuurista nuorisotyötä, vastaajat nostivat yllättäen sen olevan yhteisö- ja osallisuuskasvatuksen menetelmä enemmän kuin kulttuurista nuorisotyötä tai taidekasvatusta. Vastaajien näkemys yhteisötaiteen menetelmän hyödyistä oli osittain ennalta arvattavaa, osallisuuden ja yhteisöllisyysteemojen noustessa esiin, kuten teoriassakin todettiin (Bardy 2007; Huhtinen-Hilden & Karjalainen, 2019; Darcy, 2021; Kähkönen, 2023). Vastanneet alan ammattilaiset kuitenkin kokivat kyselyssä vaikuttavuuden olevan vain vähäistä taidelähtöisillä menetelmillä ja yhteisötaiteella, vaikka esimerkiksi Ruotsalainen (2016) onkin nostanut esiin menetelmän tuomat mahdollisuudet vaikuttaa vaikkapa oman asuinalueen kaupunkisuunnitteluun.

Koska aineistossa oli tutkittu jo kentän asenteita, osaamista ja terminologiaa, halusin nostaa tapausesittelyllä vielä konkreettisen esimerkin yhteisötaidetoiminnasta ja sen prosesseista. Esitelystä saatiin aineistoa menetelmän hyödyistä ja haasteista, joita oli hyvä verrata ristiin muun aineiston ja teorian kanssa. Konstrukttiivisen näkökulman yhteenvedon projektissa nuorten kokemana oppiminen ja eteenpäin välittämä tieto syntyi vahvassa vuorovaikutuksessa, yhteisön sisällä keskustellen ja kuunnellen (Ruotsalainen, 2016; Ojanperä, 2017; Darcy, 2021). Myös projektiin osallistuvat aikuiset kokivat lasten unelmien tuoneen lisää ulottuvuutta heidän ajatusmaailmaansa. Erilaisten merkitysten ja tulkintojen välillä oli nähtävissä selkeitä sosiaalisia, mutta myös maantieteellisiä kulttuurieroja, riippuen osallistujien iästä ja asunpaikasta (Laaksovirta, 2013; Jussilainen, 2019; Kähkönen, 2023). Esimerkiksi tietyn alueen lapset kiinnittivät enemmän huomiota oman asuinalueensa kehittämiseen, toisten pidättäytyessä annettuun tehtäväalueeseen. Myös nuorisokulttuurisissa ilmiöissä esiintyi vivahde-eroja eri alueiden ja ikäluokkien välillä. Lapset ottivat projektissa aktiivisen roolin toimijoina, jotka muokkasivat ja rakensivat omaa yhteisöään innoissaan, huomioiden omat ja muiden yhteisön jäsenten toiveet. Osa lapsista myös huomioi suunnitelmissaan niin läheisiään, kuin muitakin kaupunkilaisia. Koukseen osallistuvien aikuisten aktiivinen toimijuus rajoittui kuulemiseen ja sen kautta tiedostamisen lisääntymiseen. Tiedostetut lasten näkemykset voivat toimia tulevaisuuden suuntaviit-

toina myös päätöksen teossa. Näkökulmien moninaisuutta kunnioitettiin ja yhteisö kannusti toisiaan olemaan luovia tai heittäytyväisiä. Projektin suurin vaikutus oli nuorten toimijuuden, mutta myös vuorovaikutuksen vahvistamisena. Luottamuksen nostaminen yhteiskuntaa kohtaan parantui, mutta myös oman roolin merkitys kuntalaisena —Orivesiläisenä, sai vahvistusta. Verrattaessa Oriveden esimerkin tulosta laadullisen kyselyn näkemyksiin siitä, että yhteisötaiteella vahvistetaan vain vähän vaikuttavuutta, on havaittavissa ristiriitaisuutta. Tähän voi vaikuttaa myös aikaisemmin mainitsemani asenteet. Vastaajien käsitys vaikuttavuudesta, tiedon vähyys, luottamuspuula ja usko näennäiseen vaikuttavuuteen voi vaikuttaa vastauksiin.

Yksilöllinen taidelähtöinen toiminta on toki arvokasta, mutta yhteisötaiteen tuomat lisäulottuvuudet ovat merkittäviä, eikä niitä tulisi jättää huomioimatta nuorisotyössä. Teoriaa ja aineistoa tutkiessa vahvistuu ajatus siitä, että kokonaisuutena yhteisötaide voi tarjota syvällisiä ja monipuolisia kokemuksia, jotka rikastuttavat sekä yksilöitä että yhteisöjä (Bardy, 2007; Pihlanto, 2011; Ojanperä, 2017). Jo tämä ajatus itsessään riittää vastaamaan tutkimuskysymykseen: miksi nuorisotyössä tulisi käyttää yhteisötaidetta? Kuitenkin teorian ja aineiston pohjalta saatiin koottua yhteen selkeät linjat nuorisotyölle arvokkaista hyödyistä:

Yhteisöllisyys ja sosiaalinen vuorovaikutus lisääntyvät, sillä yhteisötaide tuo ihmisiä yhteen ja edistää sosiaalista vuorovaikutusta. Se rakentaa yhteisöllisyyden tunnetta, luo uusia yllättäviä yhteisöjä ja vahvistaa jo muodostuneita sosiaalisia siteitä. (Huhtinen-Hilden & Karjalainen, 2019; Jussilainen, 2019; Darcy, 2021; Kähkönen, 2023.)

Moninaisuus ja osallisuus lisääntyvät, sillä yhteisötaide mahdollistaa erilaisten näkökulmien ja kokemusten tuomisen esille. Se antaa kaikille osallistujille mahdollisuuden ilmaista itseään ja tulla kuulluksi, mutta tarjoaa myös ajatuksille peilipintaa turvallisessa ympäristössä. (Hämäläinen, 2008; Ojanperä, 2017; Darcy, 2021.)

Kokemusten jakaminen ja oppiminen mahdollistuvat, kun yhteisötaideprojektit tarjoavat tilaisuuden jakaa henkilökohtaisia kokemuksia ja oppia toisilta. Tämä voi johtaa syvempään ymmärrykseen eri taustoista ja kulttuureista. (Bardy, 2007; Huhtinen-Hilden & Karjalainen, 2019; Jussilainen, 2019.)

Yhteisötaide tuo vaikuttavuuden ja yhteiskunnallisen muutoksen nuorten ulottuville, sillä menetelmällä voidaan käsitellä yhteiskunnallisia teemoja ja edistää muutosta. Se voi herättää keskustelua ja lisätä tietoisuutta tärkeistä aiheista ja omasta elinympäristöstä. (Jussilainen, 2019; Laaksovirta, 2013; Darcy, 2021.)

Osallistujien voimaantuminen yhteisötaiteen kautta vahvistaa osallistujien itseilmaisua ja toimijuutta. Se antaa heille mahdollisuuden vaikuttaa yhteisönsä ja ympäristönsä kehitykseen. (Laitinen, 2017; Jussilainen, 2019; Darcy, 2021; Kähkönen, 2023.) Kaikki nämä yhdessä myös vaikuttavat positiivisesti kulttuurihyvinvointiin (Fancourt & Finn, 2019; Houni & Turpeinen & Vuolasto, 2020; Känkkänen, 2023).

Yhteisötaiteen ollessa menetelmänä monia hyvinvointitekijöitä lisäävä, sen tekemiseen liittyy myös useita haasteita, jotka aineistosta saatiin esiin. Näiden haasteiden kohtaaminen ja ylittäminen vaatii huolellista suunnittelua, yhteistyötä ja joustavuutta kaikilla tasoilla. Haasteena yhteisötaiteen hyödyntämisessä on nuorisotyössä:

Nuorisotyön resurssit saattavat olla suurenakin haasteena. Yhteisötaideprojektit vaativat aikaa, rahaa ja henkilöstöresursseja. Ulkopuolisen rahoituksen saaminen voi olla haastavaa ja projektien suunnittelu ja toteutus vaativat paljon työtä. Resurssit eivät välttämättä mahdollista taiteilijayhteistyötä, materiaalien hankintaa tai tilojen järjestämistä mikä luo haasteeksi logistiikan ja tilat. (Pekkinen & Turunen, 2017; Houni & Turpeinen & Vuolasto, 2020; Liikala, 2023.)

Osallistujien sitoutuminen projektiin sen alusta loppuun on tärkeää. Tämä voi olla haastavaa, erityisesti jos osallistujilla on muita velvollisuuksia tai rajoitteita. Sitoutumiseen vaikuttaa myös nuorten sosiaaliset suhteet ja sisäinen motivaatio. Yhteisötaideprojekteissa on usein mukana ihmisiä, joilla on hyvin erilaisia taustoja, kokemuksia ja taitoja. (Kiilakoski & Tervahartiala, 2015; Veiskola, 2021.)

Moninaiset taustat ovat rikkaus, mutta se voi myös aiheuttaa haasteita kommunikaatiossa ja yhteisymmärryksen saavuttamisessa. Pahimmillaan tämä voi aiheuttaa konflikteja ja yhteisön kriisiytymisen. (Ruotsalainen, 2016; Sovio, 2018; Huhtinen-Hilden & Karjalainen, 2019.)

Taiteelliset ristiriidat saattavat myös nousta projektin aikana esille. Yhteisön sisällä voi olla erilaisia näkemyksiä taiteen tarkoituksesta ja toteutustavoista. Näiden erilaisten näkemysten yhteensovittaminen voi olla haastavaa. (Ruotsalainen, 2016; Jussilainen, 2019.)

Projektin kestävyys voi nousta myös kysymykseksi, kun pitkäaikainen vaikutus ja jatkuvuus voivat olla haasteena. On tärkeää suunnitella, miten projektin tulokset ja vaikutukset säilyvät ja jatkuvat myös projektin päätyttyä. (Jussilainen, 2019.)

Yhtenä suurimpana haasteena yhteisötaiteelle ovat asenteet (Pääjoki, 2007; Känkkänen, 2013; Kiilakoski & Tervahartiala, 2015; Sovio, 2018; Liikala, 2023). Asenteet ovat esteenä vastaajalla itsellään, asiakkailla, rakenteissa ja johtamisessa.

Aineistoa tarkasteltaessa asenteet nousivat esille useaan kertaan eri konteksteissa. Asenteita tutkittaessa on ymmärrettävä kuinka laajasti ne voivat vaikuttaa taidelähtöisten menetelmien ja yhteisötaiteen käyttöön (Kustula 2015). Jotkut saattavat pitää yhteisötaidetta epäolennaisena tai vähemmän vakavasti otettavana verrattuna perinteisempiin kasvatus- tai nuorisotyön menetelmiin. Tämä voi johtaa siihen, että yhteisötaidetta ei arvosteta tai oteta vakavasti. Se voi myös näkyä koko kulttuurisessa nuorisotyössä ja sen tasavertaisessa saavutettavuudessa. Asenteissa voi olla erilaisia vastuksen muotoja ja ne on tunnistettava, jotta muutosta voi tapahtua:

Uusien ja innovatiivisten menetelmien käyttöönotto voi aiheuttaa vastarintaa ja vastustusta uutta kohtaan, erityisesti jos yhteisö, verkosto tai päättäjät ovat tottuneet perinteisiin menetelmiin, eivätkä näe tarvetta muutokselle (Ruotsalainen, 2016; Sovio, 2018).

Yhteisötaiteen mahdollisuuksia ja hyötyjä ei välttämättä tunneta laajasti. Tällainen tietämättömyys voi johtaa siihen, että menetelmä jää käyttämättä. Tietämättömyys voi myös liittyä siihen, miten yhteisötaide käytännössä toteutetaan ja mitä resursseja se vaatii, mutta myös nuorten asenteet menetelmää kohtaan voivat olla tästä syystä negatiivisia tai aiheuttaa välinpitämättömyyttä. (Känkkänen, 2013; Kiilakoski & Tervahartiala, 2015; Jussilainen, 2019; Houni & Turpeinen & Vuolasto, 2020.)

Rakenteelliset asenteet rahoittajien ja päättäjien keskuudessa voivat vaikuttaa siihen, millaisia projekteja ja menetelmiä tuetaan taloudellisesti. Jos yhteisötaidetta ei nähdä tärkeänä, se ei ehkä saa tarvittavaa rahoitusta ja resursseja. Joissakin organisaatioissa saattaa olla myös jäykkiä rakenteita ja sääntöjä, jotka vaikeuttavat uusien menetelmien kokeilemistä ja integroimista osaksi olemassa olevia käytäntöjä. (Känkkänen, 2013; Pekkinen & Turunen, 2017; Lehikoinen, 2021.)

Nuorisotyöntekijät voivat kokea yhteisötaiteen ulkopuoliseksi omasta ammatillisesta identiteetistään, erityisesti jos heillä ei ole taidealan taustaa. Tämä voi vaikuttaa siihen, miten innokkaasti menetelmää otetaan käyttöön ja kehitetään, jos ollenkaan. Oman roolin merkitystä tulee selkeyttää itselle. (Känkkänen, 2013; Jussilainen, 2019; Veiskola, 2021.)

7.2 Kehittämisehdotukset

Jotta yhteisötaide saataisiin menetelmänä otettua laajemmin käyttöön, tulee huomioida edellisessä kappaleessa mainitut hyödyt ja haasteet. Tällöin menetelmän perustelu osaksi nuorisotyötä, sen suunnittelu ja haasteiden ennakointi ovat tehokkaasti varmistettavissa. Keräsin nämä yksityiskohdat alla olevaksi tuotokseksi, jota on mahdollisuus käyttää projektisuunnittelun välineenä.

Yhteisöllisyys ja sosiaalinen vuorovaikutus: Yhteisötaide tuo ihmisiä yhteen ja edistää sosiaalista vuorovaikutusta. Se rakentaa yhteisöllisyyden tunnetta ja vahvistaa ryhmän jäsenten välisiä siteitä, sekä luo täysin uusia yhteisöjä.

Oppiminen ja osallisuus: Yhteisötaide antaa kaikille osallistujille mahdollisuuden ilmaista itseään ja tulla kuulluksi. Yhteistoiminta mahdollistaa erilaisten roolien kautta oppimisen ja tiedon jakamisen.

Kokemusten jakaminen ja moninaisuus: Yhteisötaideprojektit tarjoavat tilaisuuden jakaa henkilökohtaisia kokemuksia ja oppia toisilta. Tämä voi johtaa syvempään ymmärrykseen eri taustoista ja kulttuureista. Maailman näkeminen muiden silmin kasvattaa empatiaa ja suvaitsevaisuutta.

Vaikuttavuus ja yhteiskunnallinen muutos: Yhteisötaide voi käsitellä yhteiskunnallisia teemoja ja edistää muutosta. Se voi herättää keskustelua ja lisätä tietoisuutta merkityksellisistä aiheista.

Voimaantuminen: Yhteisötaide vahvistaa osallistujien itsetuntoa ja toimijuutta. Se antaa heille mahdollisuuden vaikuttaa yhteisönsä ja ympäristönsä kehitykseen.

Hyvinvoinnin lisääntyminen: Kulttuuri luo tutkitusti hyvinvointia kaikilla elämän alueilla, yksilö ja yhteisötasolla. Hyvinvointi voi myös lisääntyä kriisin kautta.

Resurssit: Yhteisötaideprojektit vaativat aikaa, rahaa ja henkilöstöresursseja. Rahoituksen saaminen voi olla haastavaa, ja projektien suunnittelu ja toteutus vaativat paljon työtä.

Osallistujien sitoutuminen: On tärkeää saada yhteisön jäsenet sitoutumaan projektiin alusta loppuun.

Moninaiset taustat: Yhteisötaideprojekteissa on usein mukana ihmisiä, joilla on hyvin erilaisia taustoja, kokemuksia ja taitoja. Tämä moninaisuus on rikkaus, mutta se voi myös aiheuttaa haasteita kommunikaatiossa ja yhteisymmärryksen saavuttamisessa.

Taiteelliset ristiriidat: Projektissa mukana olevilla voi olla erilaisia näkemyksiä taiteen tarkoituksesta ja toteutustavoista. Näiden erilaisten näkemysten yhteensovittaminen voi olla haastavaa.

Logistiikka ja tilat: Yhteisötaideprojektit vaativat sopivia tiloja ja tarvikkeita. Näiden järjestäminen voi olla vaikeaa, erityisesti pienissä tai resurssiköyhissä yhteisöissä.

Kestävyys: Projektin pitkäaikainen vaikutus ja jatkuvuus voivat olla haasteellisia. On tärkeää suunnitella, miten projektin tulokset ja vaikutukset säilyvät ja jatkuvat myös projektin päätyttyä.

Asenteet: Ihmisten ennakkoluulot, käsitykset taiteen arvosta tai vastarinta uusille menetelmille voi haastaa. Lisäksi yhteisön jäsenten erilaiset prioriteetit, arvot ja pelko epäonnistumisesta voivat vähentää osallistumishalukkuutta. Ohjaajan asenteet omiin taitoihin, elämään, ympäristöön ja yhteiskuntaan avain asemassa.

Kuva 6. Kuvassa yhteisötaiteen hyödyt ja haasteet (Liite 4).

Yllä oleva tuotos palvelee tilaajaa, sillä se antaa ennakointityökalun seuraavien projektien suunnitteluun, mutta toimii tiiviinä infolehtisenä verkostoille toiminnan tavoitteista ja kohtaamisemme haasteista. Tiedon lisääminen verkostoissa ja toiminnan auki sanoittaminen vähentää ennakkoluuloja ja vastarintaa, erilaisten menetelmien käyttämiseen. Näillä positiivisilla vaikutuksilla varmistetaan yhteisötaiteen jalkauttaminen nuorisotyön omien tilojen ulkopuolelle.

Tilaajan kannalta rakenteellisten asenteiden muuttaminen helpottuisi yhteisötaiteen tarkasta dokumentoinnista jatkossakin. Olisi tärkeää sanoittaa tietoa monipuolisista hyödyistä ja pedagogisista näkökulmista, sekä tuoda esiin työn tavoitteellisuutta. Nuorisotyön tarkoituksena ei ole olla vain hauskuuttamassa lapsia ja nuoria lyhyinä hetkinä verkoston tiloissa. Toiminnan ja tuotoksen taakse piiloutuu suuri määrä suunnittelutyötä, resurssointia, organisointia, valmisteluja, tietoa, taitoa ja testausta ennen kuin itse toiminta alkaa. Toiminnan jälkeenkin vielä var-

mistetaan yhteisötaideprojektille näkyvyys ja merkittävyys. Dokumentoimalla vuosittainen yhteisötaide tarkemmin varmistettaisiin myös työmuodon käytön jatkuvuus työyhteisön muutosten yhteydessä.

Kuten Liikala (2023) sanoitti nuorisotyön kentän tilannetta, yhden nuorisotyöntekijän harteilla saattaa olla satojen nuorien tavoitteellisen nuorisotyön suunnittelu, toteutus ja raportointi. Jos nuorisotyöntekijän tai rakenteiden asenteet ovat nuorten kulttuurisen kasvatuksen esteenä, tulee meidän miettiä toimenpiteitä, joilla voimme muokata asenteitamme. On ymmärrettävää, että jos sisäinen- ja ulkoinen motivaatio ovat hukassa, toiminnan tuominen asiakaspintaan voi vaatia yli-inhimillisiä ponnisteluja. Kuitenkin haluan herättää kysymyksen siitä, onko nuorisotyöllä varaa resurssien pulassa jättää käyttämättä välineitä, joiden merkityksellisyys nuorten kasvun tukemisessa on näin laaja ja monimuotoinen. Mielestäni hyvä jatkotutkimuskohde nuorisotyön kehittämisen kannalta olisi tutkia mistä kielteiset asenteet taidelähtöisten menetelmien käyttämiseen nuorisotyössä johtuvat ja lisäksi tietynlaisen tiedon tuominen koulutusvaiheessa muu-
tosta asennemaailmaan.

Ammattialan kannalta tärkein toimenpide olisi vähentää tietämättömyyttä ja varmistaa taideyhteistyö, luovuus ja menetelmien kirjo jo opiskeluvaiheessa opintojen sisältöihin nimenomaan hyötyjen ja tavoitteiden näkökulmasta. Yhteisen ja yhtenevän ammattitermistön käyttäminen ehkäisisi ennakkoluuloja, nostaisi alan uskottavuutta ja vahvistaisi työntekijöiden ammatti-identiteettiä. Meidän, jo valmistuneiden nuoriso-ohjaajien, tulisi käydä reflektiota siitä, kuinka luova, monitaitoinen ja muovautuva lajimme on, kuten johdannossa kuvasin. Kollektiivinen luovuutemme auttaa kehittämään myös ammattialamme yhteenkuuluvuutta, kunhan sitoudumme yhdessä sanoittamaan työtämme ja hiljaista tietoaamme auki. Ennakkoasenteita tulee aktiivisesti kitkeä kasvatustyöstä ja kenttämme laajan taidon ja innostuksen siemen tulisi jakaa verkostoon, alueellisille yhteyksille ja ennen kaikkea —nuorillemme.

8 POHDINTA

Tässä luvussa käydään läpi opinnäytetyön prosessia ja ammatillista kasvamista sen aikana. Pohdimalla minä muodossa, pyrin tuomaan omaa näkemystäni kehittämistyön onnistumisista ja haasteita, sekä syventämään omaa oppimistani.

8.1 Prosessin arviointi

Kehittämistyötä takaisinpäin tarkastellessa ja näin opinnäytetyön loppupuolella ajatuksia vertaistenryhmässä vaihtaessa, voin todeta, että vahva mielenkiinto tutkittavaan aiheeseen on ollut ehdottomasti kantava voimani prosessin läpi. Se toi myös haasteen aihealueen rajaamisessa ja tutkimuskysymyksiin keskittymisessä. Kulttuurisen nuorisotyön alle nivoutuu paljon erilaisia hyvinvointia lisääviä tekijöitä, joita olisi ollut mielenkiintoista tuoda aiheen ympärille.

Tutkimuskysymyksiin vastattiin teorian ja aineiston avulla. Pyrin kehittämistyössäni siihen, että teorian ja aineiston välille muodostui tasapaino. Niiden summana paljastui yhteisötaiteen monimuotoiset hyödyt ja sen oivallisuus nuorisotyön välineenä. Johtopäätöksissä nostettiin esiin kehittämisehdotuksia, joilla välineen jalkauttaminen kentälle helpottuisi ja negatiivisia asenteita saataisiin kitkettyä menetelmän ympäriltä.

Onnistuin keräämään teoriapohjaan oleellimmat aihealueet ja pyrin tuomaan tietoa monipuolisista lähteistä. Teoria osuudessa selkein haaste oli se, ettei yhteisötaiteesta nuorisotyön välineenä ollut kuin muutamia tutkimuksia ja osa oli englanninkielisiä. Tämä tietenkin viestii siitä, että kehittämistehtäväni arvo alalle on oleellinen. Tutkiessa teoriaa, oli erityisen kiehtovaa nähdä aihetta eri kasvatuksellisten näkemysten kautta.

Kyselyn vastauksista nousi esiin positiivisia ja negatiivisia asenteita. Nostin johtopäätöksissä esiin, että asenteet olisivat mielenkiintoinen jatkotutkimusaihe. Käydessäni läpi vastauksia, harmittelin sitä, etten pyytänyt vastaajia arvioimaan omia asenteitaan (positiivisesta negatiiviseen) ja perustelemaan vastauksiaan tähän kysymykseen. Tämä olisi ollut tehokas tapa saada lisää tietoa kentän suhtautumisesta taidelähtöisiin menetelmiin ja yhteisötaiteeseen. Ensimmäisenä kyselypäivänä yhden vastauskentän monivalintamahdollisuus oli jäänyt aktivoimatta. Tämä aiheutti sen, että kyselyssä ohjasin vastaajat luettelemaan muut kohtaan kaikki ne yllä mainitut vaihtoehdot, mitkä olisi valinnut monivalinallakin. Onnekseni vastaajat toivat aktiivisesti ongelman esille, jolloin minulla oli mahdollisuus korjata tilanne nopeasti, eikä virhe päässyt merkittävästi vaikuttamaan vastauksiin.

Tapausesittelyn oli tarkoitus alun perin tukea aineistona kyselyä. Vasta kirjoittaessani prosessia ylös ymmärsin, kuinka arvokas tämä kehittämistyön osa-analyysi on tilaajan näkökulmasta. Tämän aineiston avulla tilaaja saa avattua verkostolle kattavasti yhteisötaiteen tavoitteita ja menetelmän moniulotteisuutta. Uskon vakaasti, että tilaajan viedessä tämän tutkimuksen verkoston tiloihin, yhteistyön kynnykset madaltuvat ja vastustus vähenee.

Johtopäätöksien kirjoittaminen oli haastavaa. Teorian ja aineiston kautta aiheen avaaminen sai aikaan oppimisen prosessin, jota oli vaikeaa hiljentää kerätyn tiedon syvempään pohdintaan. Vaikeinta oli lopettaa uuden tiedon etsiminen ja palata jo kirjoitettuun tekstiin, havaintoihin ja analyyseihin. Vaikka Humanistisen ammattikorkeakoulun opinnäytetyön oppaassa kehoitettiin käyttämään aikaa pohdintaan, vasta viimeisiä sanoja kirjoittaessa ymmärsin, että tähän vaiheeseen olisin voinut käyttää huomattavasti enemmänkin aikaa. Ensiarvoisen tärkeää olisi ollut ottaa reilusti etäisyyttä aiheeseen ja antaa oppimisen prosessin siirtyä taustalle ja tiedon muovautua sisäisten hitaiden systeemien kautta, ennen kirjoittamisen aloittamista. Uskon myös, että tämän seikan tiedostaminen syventää asiantuntijuuttani aiheesta opinnäytetyön esittelyn ja arvioinninkin jälkeen.

8.2 Tilaajan palaute

Tilaajan näkökulmasta kehittämistyön toteutus oli kattava, koska kysely ja Case- esimerkki täydensivät toisiaan. Tilaaja koki, että kyselyn tulokset olivat mielenkiintoisia ja niitä kannattaa jakaa laajemmin Pirkanmaan nuorisopalveluihin tiedoksi.

Tilaaja antoi palautetta Unelmien Orivesi – projektista. Erityisesti tilaaja mainitsi hyväksi sen, että kaikille oppilaille annettiin mahdollisuus osallistua. Projektin kautta tulleita oppilaiden toiveita oli kiva tutkia ja varmaan monia asioita voidaan tulevaisuudessa viedä eteenpäinkin pienessä mittakaavassa. Tilaaja harmitteli, ettei päättäjiä päässyt työpajaan esteiden vuoksi, mutta totesi kuitenkin heidän saavan tiivistelmän yhteisötaiteen projektista ja sen tuloksista muun muassa yrittäjien tilaisuudessa.

Tilaajan palautetta pohtiessani, voin nähdä tarpeelliseksi tuoda kehittämistyön tuloksia esille myös seutukunnallisesti. Tulosten jakamiselle hyvä väylä on Pirkanmaan kulttuurisen nuorisotyön teams -ryhmä. Toinen hyvä mahdollisuus, olisi tuoda työ esille alueellisen nuorisotyön

tapahtumassa Marttisissa. Paikallisesti voin esitellä kehittämistyötäni, ottamalla yhteyttä kasvatus- ja opetustoimen johtajaan ja pyytämällä mahdollisuutta osallistua aiheen tiimoilta seuraavaan alakoulujen yhteisölliseen oppilashuollon -kokoukseen.

8.3 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyö on toteutettu hyvän tutkimuskäytännön mukaisesti. Opinnäytetyön aineiston kyselyyn osallistuneille ammatillisille kerrottiin mihin tarkoitukseen vastauksia käytetään ja salin eteen heijastettiin tiedote (liite 3) pohjustukseksi. Tiedotteessa kerrottiin tutkimuskysymykset, mutta myös aineistohallinnasta ja eettisestä näkökulmasta. Kyselyyn vastattiin anonyymisti ja kyselyn tulokset hävitetään opinnäytetyön julkaisun jälkeen. Aineistohallintasuunnitelma tehtiin osaksi opinnäytetyön suunnitelmaa.

Case Unelmien Orivesi -yhteisötaideprojektin taide on julkisesti esillä oleva taideteos. Koulu- ja laisten piirroksia ovat nimettömiä ja niistä ei voi tunnistaa tekijää. Huoltajille lähetettiin Wilmassa viesti syksyllä, jossa kerrottiin nuorisohjaajien käynnistä yhteisötaiteen merkeissä koululla. Teos ja opinnäytetyössä nähtävät kuvat on julkaistu myös Nuorten kampuksen sosiaalisessa mediassa ja Oriveden kaupungin nettisivuilla. Myös tästä tiedotettiin.

Lähdeviittaukset ja lähdeluettelo on pyritty kirjoittamaan mahdollisimman tarkasti ja kyselyn kysymykset on lisätty liitteisiin läpinäkyvyyden vuoksi.

8.4 Ammatillinen kehittyminen

Aloittaessani opinnäytetyön prosessia, minulla oli jo vahva näkemys kentältä yhteisötaiteen hyödyistä. Olen työssäni käyttänyt yhteisötaidetta välineenä useamman vuoden ajan, mutta vasta nyt, hankkiessani opinnäytetyöhön teoriaa minulle selkeytyi se, kuinka yhteneväisiä taiteen ja nuorisotyön näkökulmat ja arvot todellisuudessa ovat. Koin useaan otteeseen innostavia hetkiä teorian ja tutkimusaineiston parissa. Se vahvisti ammatti-identiteettiäni prosessin aikana. Näistä hetkistä sain positiivista vahvistusta omalle toiminnalleni ja tukea käsityksilleni kulttuurisesta nuorisotyöstä. Vaikka jo ennen prosessin alkamista minulla oli tietotaito aiheesta, sen validointi teorian kautta sai aikaan ammattiylpeyttä ja uskoa siihen, että olen oikeassa paikassa oikeaan aikaan. Tällainen merkityksellisuuden tunne on äärimmäisen tärkeää motivaation, ammatillisen kasvamisen ja ammatti-identiteetin muodostumisen kannalta.

Ottaessani aikaa ja etäisyyttä kirjoittamiseen, minulle selkeytyi myös opinnäytetyöni merkitys alani kehittämisessä. Tavoitteellisuuden ja suunnitelmallisuuden korostaminen tukee nuorisotyön pedagogista vahvistamista moniammatillisella kentällä. Mielestäni nuorisotyötä tulisi systemaattisesti brändätä, sanoittamalla sen merkitystä ja monimuotoisuutta, samalla muovaten asenteita. Emme voi odottaa, että ammattialamme muuttuu, vaan meidän pitää aktiivisesti ja yhdenmukaisesti sanoittaa työtämme ja työmenetelmiämme auki. Yhteisöpedagogien ammatikunnalle opinnäytetyö tarjoaa hyvää teoriaa asenteiden muokkaamiseen, mutta myös suunnittelutyökalun ja käytännön esimerkin siitä, mitä yhteisötaide voi olla. Näitä voidaan käyttää niin järjestö-, aikuis-, nuoriso-, kuin vanhustyössäkkin, resurssilisänä ja työn tehostajana. Tutustuminen opinnäytetyöni avulla yhteisötaiteeseen ja sen ennakkoluuloton kokeilu työvälineen voi mahdollistaa työyhteisöissä ja asiakaskunnissa täysin uudenlaisia elämyksiä ja kasvun hetkiä.

LÄHTEET

- Aarnio, S. & Nuutila, L. (2023). Luovuus on taitoa, kykyä ja uskallusta heittäytyä. *HAMK Unlimited Journal*, 19.6.2023. Artikkel. Viitattu 31.12.2024. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2023061254226>
- Airaksinen R. & Ala-Vannesluoma T. & Karkkulainen M. & Kastu R. & Sipi S. & Varonen H. (2019). *Toimii! Hoitajan opas toiminnallisiin menetelmiin*. Edita.
- Akaan Nuorisopalvelut 2021. Akaan nuorisopalveluiden perussuunnitelma. Viitattu 30.12.2024. <https://akaa.fi/wp-content/uploads/2021/06/Akaa-Nuorisopalveluiden-perussuunnitelma-NUPS-2021-A4-R7.pdf>
- Anttila, P. (2014). Tutkimisen taito ja tiedon hankinta. *Metodix*. Artikkel. Viitattu 30.1.2025. <https://metodix.fi/2014/05/17/anttila-pirkko-tutkimisen-taito-ja-tiedon-hankinta/#9.1.5%20Survey%20eli%20kyselytutkimus>
- Bardy, M. & Haapalainen, R. & Isotalo, M. & Korhonen, P. (2007). Teoksessa M. Bardy, R. Haapalainen, M. Isotalo & P. Korhonen (Toim.), *Taide keskellä elämää* (ss. 277–278). Nykytaiteen museo Kiasman julkaisuja 106/2007. Like.
- Bardy, M. (2007). Teoksessa M. Bardy, R. Haapalainen, M. Isotalo & P. Korhonen (toim.), *Taide keskellä elämää* (ss. 21–33). Nykytaiteen museo Kiasman julkaisuja 106/2007. Like.
- Darcy, C. (2021). Cohesive Magic, Creative Collective Expression: Community Arts in Ireland and Their Beneficial Role in Youth Work and Community Development. *Irish Journal of Applied Social Studies: Vol. 21: Iss. 1, Article 6*. Artikkel. Viitattu 18.1.2025. <https://doi.org/10.21427/637n-bh23>
- Fancourt & Finn (2019). What is the evidence on the role of the arts in improving health and wellbeing? A scoping review. WHO. Viitattu 17.12.2024. <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/329834/9789289054553-eng.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
- Heikkinen, M. (2023). *Yhteisötaide: Yhdessä yhteisön ehdoilla*. Kajaanin ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 17.1.2025. <http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202401091168>
- Houni, P. & Turpeinen, I. & Vuolasto J. (2020). *Taidetta! Kulttuurihyvinvoinnin käsikirja*. Taiteen edistämiskeskus.
- Huhtinen-Hilden L. & Karjalainen A.L. (2019). Luova toiminta siltana, itseen, toisiin ja osallisuuteen. Teoksessa A.L. Luovan toiminnan työtavat: Käsikirja sosiaali- ja terveysalalle. PS-kustannus. E-Kirja. Luettu Thorium -sovelluksella.
- Häkkinen, L. (2017). Sosiaalipedagogiikka ja osallistava taide. Teoksessa M. Hautio (toim.) *Taide yhdistää: monialaisuus osallistavan taiteen voimavarana* (ss. 20–23). Humanistinen ammattikorkeakoulu. Artikkel. Viitattu 18.1.2025. <http://www.urn.fi/URN:ISBN:978-952-456-282-9>
- Hämeenlinnan kaupungin nuorisopalvelut 2024. Nuorisotyön perussuunnitelma. Viitattu 30.12.2024. https://www.hameenlinna.fi/wp-content/uploads/2024/04/nuorisotyon_perussuunnitelma_nups-2024.pdf

- Hämäläinen, J. (2008). Nuorten osallisuus. Vol. 9 Sosiaalipedagoginen aikakausikirja, vuosikirja 2008 (ss.13–34). Artikkel. Viitattu 19.1.2025. <https://doi.org/10.30675/sa.120849>
- Jokinen, A. (2021). Laadullisen tutkimuksen näkökulmat. Teoksessa J. Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Yhteiskuntatieteellinen tietokirjo. Viitattu 30.1.2025. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullisen-tutkimuksen-nakokulmat/>
- Juhila, K. (2021). Laadullinen tutkimus ja teoria. Teoksessa J. Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Yhteiskuntatieteellinen tietokirjo. Viitattu 30.1.2025. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullinen-tutkimus-ja-teoria/>
- Jussilainen, A. (2019). Yhteisötaide - historiaa, määrittelyä ja käytäntöjä. Teoksessa K. Monni & K. Törmi (toim.), Yhteisö ja taide: teemoja ja näkökulmia 2000-luvun taiteilijan laajentuneeseen toimintakenttään. Artikkel. Teatterikorkeakoulun julkaisusarja 71. Taideyliopisto. Viitattu 12.1.2025. <https://disco.teak.fi/yhteiso-ja-taide/luku/julkaisu/>
- Kalima, N. & Katajisto, H. (2018). Seikkailu- ja elämyspedagogiikan vaikutus motivaatioon ja oppimiseen. Kasvatustiede/Opettajankoulutuslaitos, Turun yliopisto. Pro Gradu -tutkielma. Viitattu 19.1.2025. <http://www.urn.fi/URN:NBN:fi-fe2018062026213>
- Kauppinen, Eila & Kiilakoski, Tomi (2021). Oppiminen nuorisotyössä. Kiistanalainen käsite käytännössä. Journal. Artikkel. Viitattu 3.1.2025. <https://journal.fi/sosiaalipedagogiikka/article/download/102979/66412/216593>
- Kiilakoski, T. & Tervahartiala, M. (2015). Taiteen osallisuus, osallisuudentaide – Tulkintoja taidelähtöisten menetelmien käytöstä koulussa. Sosiaalipedagogiikka, 16, 31–67. Artikkel. Viitattu 31.12.2024. <https://doi.org/10.30675/sa.122645>
- Kiilakoski, T. (2015). Nuorisotyön sanallistaminen. Teoksessa T. Kiilakoski, V. Kinnunen & R. Djupsund (toim.) Miksi nuorisotyötä tehdään? Tietokirja nuorisotyön opetussuunnitelmasta (ss. 121–151). Artikkel. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja 5 Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 169. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-456-203-4>
- Kolehmainen, E. (2018). Yhteisökasvatuskulttuurin omaksuminen päihdekuntoutusyksikön yhteisön sisällä. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 17.1.2025. <http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2018092515378>
- Kustula, S. (2015). Asenteiden muodostuminen ja niihin vaikuttaminen Korkeakouluopiskelijoiden suhtautuminen Venäjään. Liiketalous, Tampereen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 16.1.2025. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2015120519540>
- Kähkönen, K. (17.4.2023). Lasten osallisuutta tukevaa yhteisötaidetoimintaa ja sen tarkastelua. Taikusydän, Turun ammattikorkeakoulu. Artikkel. Viitattu 18.1.2025. <https://taikusydan.turkuamk.fi/blogi/lasten-osallisuutta-tukevaa-yhteisotaidetoimintaa-ja-sen-tarkastelua/>
- Känkkänen, P. (2013). Taidelähtöiset menetelmät lastensuojelussa – kohti tilaa ja kokemuksia. Sosiaalitieteiden laitos, Helsingin yliopisto. Tutkimus 109. Viitattu 30.12.2024. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104494/URN_ISBN_978-952-245-911-4.pdf?se.quence=1

- Känkkänen, P. (2023). Kulttuurihyvinvointi ja taidelähtöiset menetelmät. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Artikkel. Viitattu 30.12.2024. <https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/kehittyvat-kaytannot/kulttuurihyvinvointi-ja-taidelahtoiset-menetelmat>
- Laaksovirta, E. (2013). Taidetta vai terapiaa? Yhteisötaiteen, taideterapian ja hyvinvointiajattelun rajankäyntiä Turun kulttuuripääkaupunkivuoden 2000 & 11 OMAKUVAA –hankkeessa. Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos, Turun yliopisto. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 12.1.2025. <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/103843/Emilia%20Laaksovirta%20Progradu.pdf>
- Laitinen, L. (2017). Taide, taiteellinen toiminta ja nuorten hyvinvointi. Teoksessa K. Lehikoinen & E. Vanhanen (toim.) Taide ja hyvinvointi - Katsauksia kansainväliseen tutkimukseen. Taideyliopisto. Kokos-julkaisusarja 1/2017. Viitattu 30.12.2024. https://taju.uniarts.fi/bitstream/handle/10024/7104/Kokos_1_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Lehikoinen, K. (2021). Sosiaalisesti osallistava taide terveyst- ja sosiaalialan ympäristöissä: näkökulmia kulttuurihyvinvointiin. Suomen Semiotiikan Seura ry 2021. Artikkel. Viitattu 13.1.2025. <https://www.urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022022420729>
- Liikala H. (2023). Haastattelu artikkelissa: Nuorisotyön resurssit on määriteltävä nuorisolaissa. Ajankohtaiset kannanotot. Nuoli ry. Viitattu 6.1.2025. <https://www.nuoli.info/fi/ajankoh-taista/uutiset-ja-tiedotteet/nuorisotyon-resurssit-maariteltava-nuorisolaissa>
- Linnossuo, O. & Parkkinen, T. (2013). Perehdytystä ohjaajalle. Teoksessa J. Krappe, T. Parkkinen & E. Sinisalo-Juha (toim.), Tavarat taskuissa – Nuorten ryhmäohjauksen taidelähtöisiä menetelmiä (ss.19–22). Turun ammattikorkeakoulu ja Humanistinen ammattikorkeakoulu. Artikkel/Opas. Viitattu 31.12.2024. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/71558/978-952-456-156-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Lonka, K. (2020). Oivaltava oppiminen. Kustannusosakeyhtiö Otava. E-Kirja.
- Lähteenmäki-Smith K. & Manu S. (2023). Siiloista silloiksi: systeeminen ohjaus kokonaisuuk-sien hallinnan välineenä. Teoksessa P. Uusikylä & H. Jalonen (Toim.) Epävarmuuden aika. Kuinka ymmärtää systeemistä muutosta? (ss.48–67). Artikkel. Into.
- Manninen, A. & Paananen, S. (2019). Toiminnalliset menetelmät lasten ja nuorten Mielenter-veyden tueksi. Diak. Opinnäytetyö. Viitattu 20.1.2025. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/165855/Manninen_AnniinaJAPaana-nen_Samu.pdf.pdf?sequence=2
- Manzoz, I. (2017). Taidelähtöiset menetelmät nuorten ryhmissä ja hyvinvointivaikutusten ar-viointi. Sosiaalialan koulutusyksikkö, Turun ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 31.12.2024. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/134827/Manzos_Inga.pdf?se-quence=1&isAllowed=y
- Myllykorpi, T. (15.5.2024). Vertaileva tutkimus tutkimusmenetelmänä. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Lapin yliopisto. *Yhteisillä tulilla*. Blogi. Viitattu 30.1.2025. <https://yhteisillatu-lilla.weebly.com/yhteisillauml-tulilla/vertaileva-tutkimus-tutkimusmenetelmana>
- Nuoperi (2013). Sanastoa: Ennaltaehkäisevä nuorisotyö. Turun Yliopisto. Artikkel. Viitattu 18.1.2025. <https://www.nuoperi.fi/sanasto2.php?id=4>

- Nuorikulttuuri (2024). Kulttuurinen nuorisotyö. Nettisivujulkaisu. Viitattu 30.12.2024. <https://nuorikulttuuri.fi/kulttuurinen-nuorisotyö/>
- Nuorisolaki (21.12.2016/1285). Viitattu 17.12.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161285#a1285-2016>
- Ojanperä, A-M (2017). ”JUST NÄÄ KAIKKI MEDIAPAJAT JA SEMMOSET MIS TEHÄÄN JOTAKIN YHESSÄ” Tapaustutkimus kulttuurisen nuorisotyön menetelmistä sosiaalisen vahvistamisen välineen. Kaakkois-suomen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 22.1.2025. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2017112518142>
- Oksanen, S. (2019). Oppimispaaja. 7.-luokkalaisten opiskelutaitojen kehittämiseen ja tukemiseen. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 17.1.2025. www.urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019052712148
- Oriveden kaupunkistrategia 2030. Viitattu 6.1.2024. <https://orivesi.fi/kaupunkimme/talous-ja-strategiat/strategiat-ja-toimintaohjelmat/>
- Oulun kaupungin nuorisopalvelut (2024). Nuorisotyön perussuunnitelma. Viitattu 30.12.2024. <https://www.ouka.fi/media/7435/download>
- Pekkinen, S. & Turunen, N. (2017). Osallistavan taiteen monialainen koulutus. Teoksessa M. Hautio (toim.) Taide yhdistää: monialaisuus osallistavan taiteen voimavarana (ss. 49–59). Humanistinen ammattikorkeakoulu. Artikkelit. Viitattu 18.1.2025. <http://www.urn.fi/URN:ISBN:978-952-456-282-9>
- Pihlanto, P. (2011). Luovuuden lähteillä – yksilö ja yhteisö rikastavassa vuorovaikutuksessa. Artikkelit. Tieteessä tapahtuu, 29/2. Viitattu 30.12.2024. <https://journal.fi/tt/article/view/4007>
- Piiroinen, M. (n.d.). Mitä on etsivä nuorisotyö? Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry. Artikkelit. Haettu 16.1.2025. <https://www.intory.fi/etsiva-nuorisotyö/mita-on-etsiva-nuorisotyö/>
- Pirnes E. (2007). Teoksessa M. Bardy, R. Haapalainen, M. Isotalo & P. Korhonen (toim.), Taide keskellä elämää (ss. 279–286). Nykytaiteen museo Kiasman julkaisuja 106/2007. Like.
- Pitkänen, K. (2021). Luovat menetelmät nuoren itsetuntemuksen ja voimavarojen tukena – työkalupakki Instagramissa. Laurea. Opinnäytetyö. Viitattu 17.12.2024. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/502916/Luovat%20menetelm%C3%A4t%20nuoren%20itsetuntemuksen%20ja%20voimavarojen%20tukena%20-%20tyokalupakki%20Instagramissa.pdf?sequence=2>
- Pääjoki, T. (2007). Lasten ja aikuisten kulttuurinen leikki. Teoksessa M. Bardy, R. Haapalainen, M. Isotalo & P. Korhonen (Toim.), Taide keskellä elämää (ss. 287–294). Nykytaiteen museo Kiasman julkaisuja 106/2007. Like.
- Pääkkönen, M. (2019). Osallistava tilasuunnittelu - case Vamos. Savonia ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 12.1.2024. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019052010786>
- Rissanen, M. (2016). Taitamisen tiede – Tietämisen taide. Jyväskylän yliopisto. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/51643/978-951-39-6781-9_vaietos_20161029.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Ruokonen, I. & Rusanen, S. & Välimäki, A-L. (2009). Teoksessa I. Ruokonen, S. Rusanen & A-L. Välimäki (toim.), Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa (ss. 3–6). Terveyden ja hyvinvoinninlaitos.
- Ruotsalainen, L. (2016). Kulttuurinen nuorisotyö on kamppailulaji. Teoksessa T. Hoikkala Tommi & A. Sell (toim.), Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. E-Kirja. Nuorisotutkimusseura/ verkkojulkaisuja 89. Luettu Thorium -ohjelmalla.
- Sovio, S. (2018). Taidelähtöiset menetelmät kehittämistyössä. Kumppanuustalon perustamissuunnitelman tekeminen Riihimäen kaupungille. Hämeen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 15.1.2025. www.urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201805107473
- Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto (n.d.). Haettu 31.12.2024. <https://lastenkulttuuri.fi/materiaalit/menetelmaoppaat/>
- Suomen mielenterveys ry (n.d.). Opettajalle: Arvot ja asenteet. Hyvän mielen taitomerkki yläkouluun. Haettu 14.1.2025. <https://oppi.mieli.fi/mod/book/view.php?id=11011>
- Tikkaoja O. & Susi, M. (2017). Lisää paikkoja taiteelle! Teoksessa M. Hautio (toim.) Taide yhdistää: monialaisuus osallistavan taiteen voimavarana (ss. 10–13). Humanistinen ammattikorkeakoulu. Artikkelit. Viitattu 18.1.2025. <http://www.urn.fi/URN:ISBN:978-952-456-282-9>
- Tuhkunen, M (2019). Taidelähtöinen ja toiminnallinen oppiminen – Taidelähtöisyys kulttuurienvälisessä oppimisessa. Teoksessa M. Letiche & S. Stack & A. Stofberg (toim.), Taidelähtöiset ja toiminnalliset menetelmät kulttuurienvälisen oppimisen tukena. Verkko-opas. viitattu 31.12.2024. https://kansalaisfoorumi.fi/wp-content/uploads/2019/01/Taidelahtoiset_ja_toiminnalliset_menetelmat_verkko-opas_FI.pdf
- Veiskola, V. (10.9.2021). Sitoutumisen tärkeys nuorten luovassa toiminnassa. Tule näkyväksi. DIAK. Viitattu 15.1.2025. <https://tulenaahdyksi.diak.fi/2021/09/10/sitoutuminen/>
- Virkkunen, M. (2019). Yhteisökasvatus osana lastensuojelulaitoksen arkea. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 19.1.2025. <http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201904195611>

Liite 1 1/4

Yhteisötaide nuorisotyön välineenä - kysely
ammattilaisille 12.-15.12.24

1. Mikä on työroolisi? Yksi vaihtoehto.

- Vapaa-aikaohjaaja
- Nuorisoohjaaja
- Koulunuorisotyöntekijä
- Etsivä nuorisotyöntekijä
- Esihenkilö
- Muu

2. Päätasallinen työpisteeni on? Yksi vaihtoehto.

- Nuorisotila/ Nuorisotalo
- Koulu
- Liikkuva nuorisotyö
- Työpaja
- Nuorisokeskus
- Digitaalinen nuorisotyö
- Muu

3. Työssäni käytän taidelähtöisiä menetelmiä... Voit valita useamman vaihtoehdon!
Monivalinta.

- En käytä taidelähtöisiä menetelmiä
- Vähän
- Aina, kun mahdollista
- Jonkin verran
- Paljon

4. Käytän taidelähtöisiä menetelmiä työssäni... Voit valita useamman vaihtoehdon!
Monivalinta.

- Vähemmän, kuin haluaisin
- Enemmän, kuin haluaisin
- En missään
- Arkityössäni
- Pajoina
- Leireillä
- Tapattumisissa
- Yksilötyössä
- Ryhmien kanssa
- Muu

5. Mikä on esteenä taidelähtöisten menetelmien/välineiden käyttämiseen osana työtäsi? Voit
valita useamman vaihtoehdon! Monivalinta.

- Mitkään taidemuodot eivät kiinnosta minua
- Haluaisin, mutta en ole saanut koulutusta/ En osaa
- Haluaisin, mutta nuoret eivät osallistu
- Käytän niitä, mutta haluaisin käyttää enemmän
- Resurssit eivät riitä
- Työntantajani ei mahdollista menetelmien käyttöä
- Käytän työssäni mielestäni sopivasti taidelähtöisiä menetelmiä
- Mielestäni taidelähtöiset menetelmät eivät ole merkittäviä nuorisotyössä
vaan kuuluvat esim. kouluun tai muihin harrastuksiin
- Muu

9 LIITTEET

Liite 2 2/4

6. Taidealhitoiset menetelmät ovat nuorisotyössä tärkeitä, koska... Likert.

	Vahvasti eri mieltä	Eri mieltä	En ole samaa mieltä eri mieltä	Samaa mieltä	Vahvasti samaa mieltä
Ne vahvistavat mielikuvaa	☐	☐	☐	☐	☐
Ne vahvistavat mielikuvaa	☐	☐	☐	☐	☐
Ne lisäävät nuorten mielikuvaa elämäntilanteesta	☐	☐	☐	☐	☐
Ne lisäävät osallisuutta	☐	☐	☐	☐	☐
Ne tarjoavat keinoja ilmaista itseään ja ympäristöä	☐	☐	☐	☐	☐
Ne tarjoavat mahdollisuuden kokeilla erilaisia tarjontakavatuksia	☐	☐	☐	☐	☐
Ne ovat lisää ihmisen suurinmielisuutta tai tarjontakavatuksia	☐	☐	☐	☐	☐
Ne vahvistavat ihmisen henkistä hyvinvointia	☐	☐	☐	☐	☐
Ne eivät tarjoa mitään niille, jotka eivät pidä luovuudesta	☐	☐	☐	☐	☐

7. Vastaa lyhyesti, mitä yhteisötaide mielestäsi on? Yksirivinen teksti.

Kirjoita vastaus

8. Miten mielestäsi yhteisötaide eroaa muista taidealhitoisista menetelmistä? Monirivinen teksti.

Kirjoita vastaus

9. Käytän työssäni yhteisötaidetta? Yksi vaihtoehto.

Kyllä

Ei

Haluaisin, mutta en osaa

Haluaisin, mutta sitä ei mahdollista

10. Mielestäni yhteisötaide asetettu seuraavaan luokan alle... Voit valita useamman vaihtoehdon! Monivalinta.

Yhteisökasvatusta

Osallisuuskasvatusta

Turhake

Seikkailukasvatusta

Kulttuurikasvatusta

Taidkasvatusta

Tavoitteellonta, mutta kivaa

Oivaltavaa oppimista

Yliarvostettu

Muu

11. Järjestä yhteisötaiteen hyödyt mieleisesi tärkeysjärjestykseen. Järjestyks.

Yhteistä kiivaa!

Osallisuuden vahvistaminen

Yksilön kuuluvuuden tunteen mahdollistaminen

Roollien tarkastelu yhteisössä

Välittävyyden lisääminen

Kokemusten tarjoaminen

Lisääntynyt toimintakokemukseen

Mahdollisuus ilmaista ja reflektoida muiden kanssa

12. Haluanko antaa muuta palautetta yhteisötaiteen käytännöistä nuorisotyössä? Monirivinen teksti.

Kirjoita vastaus

TIEDOTE

Arvoisa nuorisotyön ammattilainen,

Olen yhteisöpedagogi opiskelija Jenni Ahokas Humanistisesta ammattikorkeakoulusta. Opinnäytetyön tilaaja on Oriveden kaupunki, joka tarjoaa kunnallista nuorisotyötä, pyrkien kehittämään hyviä käytänteitä myös nuorisotilan ulkopuolella. Tutkimus toteutetaan avoimen kyselyn muodossa Nuorisokeskus Marttisen kanssa yhteistyössä osana Pirkanmaan nuorisotyön päiviä.

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää sitä, miten yhteisöllisyys ja taidelähtöiset menetelmät nuorisotyössä ovat suhteessa toisiinsa ja miten yhteisötaidetta kentällä sanoitetaan tai toteutetaan. Taidelähtöisillä menetelmillä kyselyssä viitataan esim. audio-/media-/kuva-/esiintyvä-/kirjoitettu-/muotoilutaiteisiin ja draaman eri muotoihin.

Tavoitteena on vastata muun muassa seuraaviin kysymyksiin:

Mitä on yhteisötaide?

Onko yhteisötaiteella sijaa nuorisotyössä ja miksi?

Kuinka paljon yhteisötaidetta käytetään nuorisotyössä sanoittamatta?

Opinnäytetyön tavoitteena on edistää yhteisöllisten ja monipuolisten taidelähtöisten työtapojen jalkauttamista nuorisotyön tilojen ulkopuolelle, sekä tuoda tietoa niiden hyödyistä.

Tutkimukseen vastataan anonymisti. Tutkimus on täysin vapaaehtoinen ja sen voi keskeyttää milloin vain. Lomake on auki 12-15.12.2024. Tutkimusaineisto hävitetään opinnäytetyön julkaisun jälkeen, eikä sitä käytetä muualla. Vastausten yhteenveto liitetään opinnäytteen liitetiedostoihin, jolloin yhteenvettoa voidaan jatkossa käyttää muihin tutkimuksiin. Vastaamiseen menee aikaa noin 15 minuuttia ja kysymykset ovat monivalintakysymyksiä. Jokainen vastaus on tärkeä.

Saan tutkimukseni valmiiksi ensi keväänä, jolloin tutkimukseni ja opinnäytetyöni julkaistaan Theseus -alustalla.

Kehittämisterveisin

Jenni Ahokas

Yhteisötaitteen hyödyt ja haasteet

Yhteisöllisyys ja sosiaalinen vuorovaikutus: Yhteisötaitteiden tuoma ihmisiä yhteen ja edistää sosiaalisia vuorovaikutuksia. Se rakentaa yhteisöllisyyden tunnetta ja vahvistaa ryhmän jäsenten välisiä siteitä, sekä luo täysin uusia yhteisöjä.

Oppiminen ja osallisuus: Yhteisötaitteiden avulla osallistujille mahdollisuuden ilmaista itseään ja tulla kuululluksi. Yhteistoiminta mahdollistaa erilaisten roolien kautta oppimisen ja tiedon jakamisen.

Kokemusten jakaminen ja moninaisuus: Yhteisötaitteiden projektit tarjoavat tilaisuuden jakaa henkilökohtaisia kokemuksia ja oppia toisilta. Tämä voi johtaa syvempään ymmärrykseen eri taustoista ja kulttuureista. Maailman näkeminen muiden silmin kasvattaa empatiaa ja suvaitsevaisuutta.

Vaikutavuus ja yhteiskunnallinen muutos: Yhteisötaitteiden avulla yhteiskunnallisia teemoja ja edistää muutosta. Se voi herättää keskustelua ja lisätä tietoisuutta merkittävistä aiheista.

Voimaantumisen: Yhteisötaitteiden avulla osallistujien itsetunnetusta ja toimijuudesta. Se antaa heille mahdollisuuden vaikuttaa yhteisönsä ja ympäristönsä kehitykseen.

Hyvinvoinnin lisääntyminen: Kulttuuri luo tutkittu hyvinvointia kaikilla elämän alueilla, yksilö ja yhteisötasolla. Hyvinvointi voi myös lisääntyä kriisin kautta.

Resurssit: Yhteisötaitteiden projektit vaativat aikaa, rahaa ja henkilöstöresursseja. Rahoituksen saaminen voi olla haastavaa, ja projektien suunnittelu ja toteutus vaativat paljon työtä.

Osallistujien sitoutuminen: On tärkeää saada yhteisön jäsenet sitoutumaan projektiin alusta loppuun.

Moninaiset taustat: Yhteisötaitteiden projekteissa on usein mukana ihmisiä, joilla on hyvin erilaisia taustoja, kokemuksia ja taitoja. Tämä moninaisuus on rikkaus, mutta se voi myös aiheuttaa haasteita kommunikaatiossa ja yhteisymmärryksen saavuttamisessa.

Taiteelliset ristiriidat: Projekteissa mukana olevilla voi olla erilaisia näkemyksiä taiteen tarkoituksista ja toteutustavoista. Näiden erilaisten näkemysten yhteensovittaminen voi olla haastavaa.

Logistiikka ja tilat: Yhteisötaitteiden projektit vaativat sopivia tiloja ja tarvikkeita. Näiden järjestäminen voi olla vaikeaa, erityisesti pienissä tai resurssiköyhissä yhteisöissä.

Kestävyys: Projektin pitkäaikainen vaikutus ja jatkuvuus voivat olla haasteellisia. On tärkeää suunnitella, miten projektin tulokset ja vaikutukset säilyvät ja jatkuvat myös projektin päätyttyä.

Asenteet: Ihmisten ennakkoluulot, käsitykset taiteen arvosta tai vastarinta uusille menetelmille voi haastaa. Lisäksi yhteisön jäsenten erilaiset prioriteetit, arvot ja pelko epäonnistumisesta voivat vähentää osallistumishalukkuutta. Ohjaajan asenteet omiin taitoihin, elämään, ympäristöön ja yhteiskuntaan avain asemassa.